

НАЦРТ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона

Члан 1.

Овим законом уређује се заштита природе и природних вредности, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као дела животне средине на начин и под условима утврђеним овим законом.

Природа и природне вредности као добра од општег интереса за Републику Србију уживају посебну заштиту у складу са овим законом и посебним законима.

Циљ закона

Члан 2.

Заштитом природе и природних вредности остварују се следећи циљеви:

- 1) заштита, очување и унапређење биолошке (генетичке, специјске, екосистемске), геолошке и предеоне разноврсности;
- 2) усклађивање људских активности, економских и друштвених развојних планова, програма, основа и пројеката са одрживим коришћењем обновљивих и необновљивих природних вредности и ресурса и дугорочним очувањем природних екосистема и природне равнотеже;
- 3) одрживо коришћење/управљање природним ресурсима и добрима, обезбеђивање њихове функције уз поштовање начела очувања природних вредности и равнотеже природних екосистема;
- 4) благовремено спречавање људских активности и делатности које могу довести до трајног осиромашења биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, као и поремећаја са негативним последицама у природи;
- 5) утврђивање и праћење стања у природи;
- 6) унапређење стања нарушених делова природе и предела.

Члан 3.

Одредбе овога закона не примењују се у случају сузбијања и спречавања непосредне опасности по живот или здравље људи или имовину, спашавања људи и имовине.

Одредба става 1. овог члана примењује се само за време трајања наведених околности које се утврђују посебним актом надлежног органа.

Значење израза

Члан 4.

Поједини изрази употребљени у овом закону имају следеће значење:

- 1) **активност у природи** јесте свако привремено или трајно деловање човека на природу које може нарушити природну равнотежу, ако то деловање није у циљу заштите и очувања природе;
- 2) **алохтона врста** јесте врста која је у екосистеме наших подручја доспела намерним или ненамерним уношењем;
- 3) **аутохтона врста** јесте врста која је природно распрострањена у екосистемима наших подручја;
- 4) **биолошка разноврсност (биодиверзитет)** представља свеукупност гена, врста и екосистема на Земљи или неком јасно одређеном подручју;
- 5) **врста** јесте група природних популација у оквиру којих се јединке међусобно слободно укрштају и дају плодно потомство, а репродуктивно су изоловане од других таквих врста;
- 6) **геолошка разноврсност (геодиверзитет)** јесте скуп геолошких формација и структура, појава и облика геолошке грађе и геоморфолошких карактеристика различитог састава и начина постанка и разноврсних палеоекосистема мењаних у простору под утицајима унутрашњих и спољашњих геодинамичких чинилаца током геолошког времена;
- 7) **геонаслеђе** јесу све геолошке, геоморфолошке, педолошке и посебне археолошке вредности настале током формирања литосфере, њеног морфолошког уобличавања и међузависности природе и људских култура, које представљају укупну геолошку разноврсност и имају научни значај за проучавање развоја Земље;
- 8) **генотип** јесте типична врста за неки род фосила, којој припадају све индивидуе у оквиру те врсте рода, и која одговара холотипу;
- 9) **генска разноврсност** јесте укупан број и укупна разноврсност гена, односно генетичких информација садржаних у свим појединачним врстама биљака, животиња, гљива и микроорганизама;

- 10) **генски фонд** јесте укупан број гена или количина генетске информације коју поседују сви чланови популације сексуално репродуктивних организама;
- 11) **генетички материјал** може бити ген, део гена, група гена, молекул дезоксирибонуклеинске киселине, фрагмент молекула дезоксирибонуклеинске киселине, група молекула дезоксирибонуклеинске киселине, ткиво и читав организам.
- 12) **дериват** јесте органски или неоргански продукт живих организама (рогови јелена, кљове вепра, оклоп корњаче и др.);
- 13) **дивља врста** јесте она врста која није настала под утицајем човека као последица укрштања/селекције или узгојних активности;
- 14) **друзе** јесу кристали који се јављају као скуп исте или различите врсте који леже на заједничкој подлози;
- 15) **еколошка мрежа** јесте скуп међусобно повезаних или просторно блиских заштићених подручја и еколошки значајних подручја који омогућавају слободни проток гена и битно доприносе очувању природне равнотеже и биолошке разноврсности. Унутар еколошке мреже њени делови се повезују природним или вештачким еколошким коридорима;
- 16) **еколошки коридор** јесте еколошка путања/веза која омогућава кретање популација и проток гена између заштићених подручја и еколошки значајних подручја од једног локалитета до другог, и чине део еколошке мреже;
- 17) **еколошки значајно подручје** јесте подручје које битно доприноси очувању биолошке разноврсности;
- 18) **екосистем (биогеоценоза)** јесте структурно, функционално и динамички сложен и јединствен еколошки систем у којем се међусобно прожимају утицаји биотопа и биоценозе;
- 19) **ендемична врста** јесте врста чије је распрострањење ограничено на одређено јасно дефинисано географско подручје;
- 20) **ex situ заштита** јесте активна мера заштите врста која обухвата активности на очувању, гајењу и размножавању врста ван њихових природних станишта, које следе када бројност популације неке угрожене врсте на њеном природном станишту падне на критичну тачку ишчезавања. Ex situ станишта најчешће су ботаничке баште, баште, вртови, арборетуми, алпинетуми, зоолошки вртови, акваријуми, тераријуми, банке гена, семена, плодова и вегетативних делова, као и специјализоване лабораторије;
- 21) **животна заједница (биоценоза)** јесте скуп свих популација које живе заједно на истом станишту (биотопу) које граде функционалне заједнице;
- 22) **заштита природе** представља низ мера и активности усредсређених на спречавање оштећења природе, природних вредности и природне равнотеже;
- 23) **заштитини појас** јесте простор изван граница заштићеног подручја којим се спречава негативан утицај на заштићено подручје;
- 24) **заштићене врсте** јесу врсте биљака, гљива или животиња које су заштићене законом;

- 25) **заштићена подручја** јесу подручја која имају изражену геолошку, биолошку, екосистемску и/или предеону разноврсност и због тога се актом о заштити проглашавају заштићеним подручјима од општег интереса;
- 26) **заштићена природна добра** јесу заштићена подручја, заштићене врсте и покретна заштићена природна документа;
- 27) **инвазивна врста** јесте страна врста која уношењем и/или ширењем угрожава друге врсте и укупну биолошку разноврсност;
- 28) **индикаторска врста** јесте врста осетљива на промене услова у животној средини која се због тога може користити за процену општег стања природе и животне средине;
- 29) **интродукција** јесте намерно или ненамерно уношење врсте на територију и у екосистеме у којима до тада није живела;
- 30) ***in situ* заштита** јесте активна мера заштите која обухвата заштиту популација врсте на природном станишту, очување природних екосистема, очување и опоравак популација на њиховим природним стаништима, као и очување појава геодиверзитета на месту настанка или налазишта стена, руда, минерала, кристала и фосила;
- 31) **ишчезла врста** јесте она врста за коју постоји основана сумња да је више нема у природи;
- 32) **корисник заштићеног подручја** јесте правно лице, предузетник, физичко лице или други субјекат коме заштићено природно добро актом о заштити није дато на управљање, а који у заштићеном природном добру обавља послове, односно користи заштићено природно добро или његове ресурсе, односно погодности и одлике;
- 33) **крајње угрожена врста** јесте врста суочена са највишом вероватноћом ишчезавања у природи у непосредној будућности;
- 34) **кристал** јесте сваки минерал који има правилну унутрашњу грађу и правилан спољашњи облик, и огледа се у геометријски правилним, глатким и сјајним површима/пљоснима;
- 35) **локални ендемит** јесте врста ужег распрострањења које не прелази величину једне биогеографске провинције;
- 36) **минерали** јесу самородни хомогени хемијски елементи или једињења у виду кристализоване или аморфне материје, одређене структуре, облика и састава; минерали, у смислу овога закона, нису минералне сировине;
- 37) **одрживо коришћење природних добара/ресурса** јесте коришћење компоненти биодиверзитета или геодиверзитета на начин и у обиму који не води ка дугорочном смањењу биодиверзитета, односно геодиверзитета, одржавајући њихов потенцијал ради задовољења потреба и тежњи садашњих и будућих генерација;
- 38) **очување природе** јесте низ мера и активности које се спроводе ради заштите или обнављања природних станишта и популација дивљих врста, природних екосистема и предеоне разноврсности;
- 39) **оштећење природе** јесте негативна појава настала људским деловањем које мења природне процесе у толикој мери да је нарушена природна равнотежа или су уништене природне вредности;

- 40) **пећински накит** јесу различити облици таложења калцијум-карбоната у спелеолошким објектима (сталактити, стубови, кадице, саливи, хеликтити и др.);
- 41) **план управљања заштићеног подручја** јесте плански документ којим субјекат задужен за управљање заштићеног подручја планира мере и активности заштите и очувања;
- 42) **планови управљања природним вредностима** јесу на основу посебних закона, прописане планске/програмске основе за управљање, газдовање и коришћење природних вредности у привредне, социјалне и еколошке намене/сврхе;
- 43) **пећински накит** јесу различити облици и појаве таложења кристалног калцијум карбоната у спелеолошким објектима (сталактити, хеликтити, сталагмити, стубови, саливи, драперије, кадице и др);
- 44) **пећински седимент** јесте у спелеолошким објектима наталожен или на други начин одложен речни материјал (песак, шљунак), глина, дробина, блокови стена и бигар;
- 45) **спелеолошки објекат** јесте подземна шупљина у облику канала, ходника и дворана различитих димензија, нагиба и изгледа настала природним процесима првенствено у кречњацима и доломитима али и у другим стенама;
- 46) **повољно стање врсте** јесте када популације врсте имају перспективу дугорочног опстанка као животно способни део природног еколошког система и када се еколошко подручје распрострањености врсте не смањује нити постоји вероватноћа да ће се у предвидљивој будућности смањити;
- 47) **повољно стање природног станишта** јесте када је његово подручје распрострањености стабилно или је у порасту, када су специфична структура и функције неопходне за дугорочно очување присутни или ће бити присутни у предвидљивој будућности, и када је статус заштите њихових типичних врста повољан. Природно станиште је угрожено ако није у повољном стању и/или му прети нестанак;
- 48) **покретна заштићена природна документа** јесу делови геолошког, палеонтолошког и биолошког наслеђа који имају изузетан научни и образовни значај;
- 49) **популација** јесте просторно и временски интегрисана група јединки исте врсте која располаже заједничким скупом наследних фактора, насељава одређени простор, припада одређеном екосистему, а у оквиру које су јединке међусобно повезане првенствено односима репродукције;
- 50) **праћење стања (мониторинг)** јесте планско, систематско и континуално праћење стања природе, односно делова биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, као део целовитог система праћења стања елемената животне средине у простору и времену;
- 51) **предео** јесте простор који са визуелног становишта представља специфичан спој природних и створених вредности карактеристичних за дати регион;
- 52) **предеона разноврсност** јесте структурираност простора настала у интеракцији (међудејству) природних и/или створених предеоних

- елемената одређених биолошких, климатских, геолошких, геоморфолошких, педолошких, хидролошких, културно-историјских и социолошких обележја;
- 53) **природа** представља јединство геосфере и биосфере, изложено атмосферским променама и различитим утицајима, и обухвата природна добра и природне вредности које се исказују биолошком, геолошком и предеоном разноврсношћу;
 - 54) **природне вредности** јесу природна богатства која чине: ваздух, вода, земљиште, геолошки ресурси, биљни и животињски свет интегрисан у животне заједнице;
 - 55) **природна равнотежа** јесте стање међусобно уравнотежених односа и утицаја живих бића међу собом и с њиховим стаништем. Природна равнотежа је нарушена, када се поремети квантитативна или квалитативна структура животних заједница, оштети или уништи станиште, уништи или промени способност деловања еколошког састава, прекине међусобна повезаност појединих еколошких састава, или проузрокује значајнија изолованост појединих популација;
 - 56) **рањива врста** јесте она врста која се суочава са високом вероватноћом да ишчезне у природним условима у некој средње блиској будућности;
 - 57) **режим заштите** јесте скуп мера и услова којима се одређује начин и степен заштите, коришћења, уређења и унапређења заштићеног природног добра;
 - 58) **реинтродукција** јесте метод заштите и очувања биолошке разноврсности вештачким враћањем врсте на некадашња станишта са којих је ишчезла или на станишта на којима је бројност њене популације драстично смањен;
 - 59) **санација природе** јесте процес предузимања мера за заустављање оштећења природе и успостављање природне равнотеже;
 - 60) **синтипови** фосила јесу сви примерци из једне серије, за коју не постоји холотип;
 - 61) **станиште (биотоп)** представља делове насељеног простора који се одликује специфичним комплексом абиотичких фактора;
 - 62) **станиште врсте** јесте окружење одређено посебним абиотичким и биотичким факторима, у коме живи врста у било којој фази свог биолошког циклуса;
 - 63) **стеноендемит** јесте врста чије је распрострањење ограничено на веома мало подручје, односно један локалитет (планински врх, гребен, клисура и сл.);
 - 64) **типови предела** јесу категорије предела чија је јединственост и квалитет одређен еколошким, структурним, физиогномским, историјским, социо-економским и естетским обележјима;
 - 65) **угрожена врста** јесте она врста која се суочава са високом вероватноћом да ће ишчезнути у природним условима у блиској будућности;
 - 66) **унапређење природе** јесте низ мера и активности које су потребне за обнављање природних станишта и популација како би се они довели у повољно природно стање, као и низ активности на ревитализацији и санацији природних екосистема и предела;
 - 67) **фосили** јесу сачувани остаци биљних и животињских организама који су живели у прошлости и насељавали, а служе као материјални докази на

- основу којих се поуздано реконструише геолошка прошлост. Налазе се у целини или деловима, а припадају им и трагови изумрлих организама;
- 68) **холотип** фосила јесте врста која је одређена и служи као еталон за све друге одредбе, и тај један примерак се чува у музеју;
- 69) **црвена књига** јесте списак угрожених дивљих врста распоређених по категоријама угрожености;

Начела заштите и унапређивања природе

Члан 5.

Основна начела заштите и унапређивања природе јесу:

- 1) **Начело високог степена заштите природе и природних вредности** – свако је дужан да при предузимању активности или вршењу делатности допринесе заштити и унапређивању природе и природних вредности, биолошке, геолошке и преоне разноврсности, очувању општекорисних функција природе и природне равнотеже.
- 2) **Начело одрживости** - коришћење природних вредности може се вршити само до степена и на начин којима се не угрожава разноврсност и функционисање основних природних система и процеса.
- 3) **Начело примене мера и услова заштите природе** - у коришћењу природних вредности и природних добара, планирању и уређењу простора, обавезно је примењивати начела, мере и услове заштите природе.
- 4) **Начело интегрисане заштите** - заштита и унапређивање природе и природних вредности мора бити саставни део стратегије одрживог развоја, просторног и урбанистичког планирања и других планова, програма и основа.
- 5) **Начело „корисник плаћа”** - корисник природних вредности и заштићеног природног добра, дужан је да плати накнаду за њихово коришћење и сноси трошкове санације и рекултивације простора.
- 6) **Начело сарадње** - државни органи и јединице локалне самоуправе, организације и институције, као и друга правна и физичка лица, при вршењу својих послова и задатака дужни су да поступају у складу са начелима, циљевима, мерама и условима заштите и трајног очувања природе и да при томе остварују међусобну и међународну сарадњу.
- 7) **Начело непосредне примене међународног права** - државни органи и јединице локалне самоуправе, организације и институције, као и друга правна лица, предузетници и физичка лица, при вршењу својих послова и задатака непосредно примењују општеприхваћена правила међународног права и потврђене међународне уговоре као саставни део правног система.

На заштиту и унапређивање природе примењују се и основна начела заштите животне средине, у складу са законом.

Субјекти заштите природе

Члан 6.

Заштиту и очување природе, у оквиру својих овлашћења, обезбеђују:

- 1) Република;
- 2) аутономна покрајина;
- 3) општина, град и град Београд (у даљем тексту: јединица локалне самоуправе);
- 4) правна лица, предузетници и физичка лица који у обављању привредних и других делатности користе природне вредности (у даљем тексту: правна лица, предузетници и физичка лица);
- 5) научне и стручне организације и друге јавне службе;
- 6) грађанин, групе грађана, њихова удружења, професионалне или друге организације.

II. СПРОВОЂЕЊЕ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂИВАЊА ПРИРОДЕ

Мере заштите природе

Члан 7.

Заштита природе и природних вредности спроводи се нарочито:

- 1) утврђивањем и проценом стања, појава и процеса у природи и пределу;
- 2) заштитом природних добара;
- 3) успостављањем система праћења природних вредности и заштићених природних добара;
- 4) спровођењем мера заштите природе и предела;
- 5) утврђивањем услова и мера заштите природе, природних вредности, заштићених природних добара и предела у просторним и урбанистичким плановима, пројектној документацији, основама и програмима управљања природним вредностима у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу;
- 6) израдом извештаја о стању природе, доношењем и спровођењем стратегија, програма, акционих и санационих планова и планова управљања;
- 7) успостављањем система управљања природним вредностима и заштићеним природним добрима;
- 8) повезивањем и усклађивањем државног система са међународним системом заштите природе, природних вредности и предела;
- 9) потстицањем научног и стручног рада у области заштите, очувања и унапређења природе;

10) обавештавањем јавности о стању природе и учествовањем јавности у одлучивању о заштити природе;

11) подстицањем и промоцијом заштите природе, развијањем свести о потреби заштите природе у процесу васпитања и образовања;

12) укључивањем локалних заједница у праћењу стања, заштити и унапређењу природе, природних вредности и природних добара.

1. Планирање, уређење и коришћење простора, предела, природе и природних вредности и заштићених природних добара

Члан 8.

Планирање, уређење и коришћење простора, предела, природе, природних вредности и заштићених природних добара спроводи се на основу просторних и урбанистичких планова, планске и пројектне документације, основа и програма управљања и коришћења природних ресурса и добара у складу са мерама и условима заштите природе одређеним у сврху очувања природе и њених вредности.

Забрањено је коришћење простора, природе, природних вредности и заштићених природних добара на начин којим се проузрокује трајно нарушавање биолошке, геолошке, хидролошке, педолошке и предеоне разноврсности, осим у случајевима предвиђеним овим законом.

Планирање и коришћење природних вредности

Члан 9.

Планирање и коришћење природних вредности спроводи се на основу планова, пројеката основа и пројеката управљања као и планова просторног уређења водећи рачуна о очувању биолошке, геолошке и предеоне разноврсности.

Забрањено је коришћење природних вредности на начин који проузрокује:

- 1) оштећивање земљишта и губитак његове природне плодности;
- 2) уништавање геоморфолошких, геолошких, хидрогеолошких, хидролошких и других вредности геолошке грађе Земљине коре;
- 3) осиромашење природног биљног и животињског света, његових заједница и природних станишта;
- 4) смањење биолошке, геолошке и предеоне разноврсности;
- 5) загађивање и угрожавање подземних и површинских вода, земљишта и ваздуха.

Обавезе корисника природних вредности

Члан 10.

Правно лице, предузетник и физичко лице, које користи природне вредности дужно је да у току извођења радова и обављања активности као и по њиховом престанку, планира и спроводи мере заштите и изврши санацију у складу са овим законом и другим прописима.

Ограничења или прекид коришћења

Члан 11.

Ако начин или обим коришћења природних вредности непосредно угрожава опстанак неке врсте, њеног станишта или природног екосистема, министар надлежан за послове заштите животне средине (у даљем тексту: министар), наредбом може ограничити, привремено или трајно обуставити коришћење уз претходно прибављено мишљење министарства надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде.

За ограничења којима су подвргнути, на основу наредбе из става 1. овог члана, власници или корисници имају право на накнаду сразмерно умањеном приходу.

Висина накнаде утврђује се споразумно, а у случају спора о висини накнаде одлучује суд.

Накнада из става 3. овог члана исплаћује се на терет средстава буџета Републике.

Власник или корисник који не поступи по наредби из става 1. овог члана одговара за штету насталу на врсти, станишту или природном екосистему, која је настала након доношења наредбе.

Услови заштите природе у плановима, пројектима, основама и програмима

Члан 12.

Планови, пројекти, основе и програми из члана 9. овог закона садрже мере и услове заштите природе прописане овим законом и посебним прописима.

Услови заштите природе из става 1. овог члана садрже:

- 1) мере за очување биолошке, геолошке и предеоне разноврсности;
- 2) преглед заштићених и евидентираних природних добара;
- 3) мере заштите и унапређивања природе и заштићених природних добара.

Пре израде планова, основа и програма, обрађивачи плана, односно корисници заштићених природних добара и природних ресурса, дужни су да од

Завода за заштиту природе Србије (у даљем тексту: Завод), прибаве услове заштите природе.

Услове заштите природе Завод доставља подносиоцу захтева и министарству надлежном за послове заштите животне средине (у даљем тексту: Министарство), односно, органу аутономне покрајине.

Планови, пројекти, основе и програми који се доносе за заштићена природна добра морају бити усаглашени са актом о заштити тог природног добра и доносе се уз сагласности Министарства, надлежног органа аутономне покрајине, односно, јединице локалне самоуправе, уз претходно прибављено мишљење Завода.

Оцена прихватљивости

Члан 13.

За планирани пројекат и активност у природи који није обухваћен проценом утицаја на животну средину, а који сам или с другим пројектима или активностима могу имати утицај на еколошки значајно подручје или заштићено природно добро, врши се оцена њихове прихватљивости у односу на циљеве очувања тог еколошки значајног подручја или заштићеног природног добра, сагласно овом закону и посебним прописима.

Оцену прихватљивости из става 1. овог члана даје Завод, уз претходна мишљења надлежних органа.

Одлуком о давању сагласности на оцену прихватљивости утврђују се нарочито услови и мере за спречавање, смањење и отклањање штетних утицаја на природу коју доноси министар.

Ако се на подручју планираних пројеката или активности у природи налази станиште национално и/или међународно значајне врсте, планирана активност се може дозволити само ако се она односи на заштиту здравља људи, на јавну сигурност или на успостављање битно повољнијих услова за природу.

Ублажавање штетних последица на природу насталих радовима и активностима у природи или коришћењем заштићених природних добара и природних вредности

Члан 14.

Ради ублажавања штетних последица на природу насталих радовима и активностима у природи или коришћењем заштићених природних добара и природних вредности, могу се одредити одговарајуће мере накнаде зависно од предвиђених или проузрокованих оштећења природе .

При избору мере накнаде предност има надокнађивање новим подручјем које има исте или сличне одлике, као и оштећено подручје за које се спроводи накнада и којом се обезбеђује повезаност и целовитост екосистема.

Облици мере накнаде могу бити:

1) успостављање подручја накнаде, које има исте или сличне карактеристике као и оштећено/деградирано подручје;

2) успостављање другог подручја значајног за очување биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, односно за заштиту природних вредности;

3) новчана накнада у вредности проузрокованог оштећења подручја, у случају да није могуће спровести санацијске или друге мере накнаде.

Министарство утврђује степен оштећења природе, природних добара и природних вредности и мере накнаде по претходно прибављеном мишљењу Завода.

Новчани износ на име мера накнаде уплаћује се у Фонд за заштиту животне средине и искључиво се користи за санацију и ревитализацију природног добра и природних вредности.

Отклањање штетних последица

Члан 15.

Ако су пројекти или активности у природи изведене без утврђених услова заштите природе или супротно датим условима заштите природе, због чега су настала оштећења природе, природних вредности и заштићених природних добара, носилац пројекта или активности односно, корисник природних вредности, дужан је да без одлагања и о свом трошку отклони штетне последице свог деловања, по начелима објективне одговорности.

2. Приступ информацијама и учешће јавности

Приступ информацијама

Члан 16.

Државни органи, органи аутономне покрајине, органи јединице локалне самоуправе, Завод, управљачи заштићених природних добара као и овлашћене и друге организације, дужни су да јавности пруже податаке у вези са стањем и заштитом природе, осим ако посебним законом или посебним прописима није прописана тајност података.

Јавност има право приступа прописаним регистрима или евиденцијама које садрже информације и податке у складу са овим законом.

Информације које се односе на заштиту природе надлежни орган доставља подносиоцу захтева, у складу са законом.

Учешће јавности у одлучивању

Члан 17.

У току израде прописа, односно аката о проглашавању заштићених природних добара, планова управљања заштићеним подручјима и планова коришћења природних вредности, обезбеђује се учешће јавности у складу са овим законом.

3. Васпитање и образовање о заштити природе

Васпитање, образовање и обавештавање јавности

Члан 18.

Министарство надлежно за послове образовања дужно је да осигура услове за унапређивање васпитања и образовања о заштити природе.

Министарство, надлежни орган аутономне покрајине, Завод и правна лица с јавним овлашћењима дужни су да обавештавају јавност о природним вредностима, заштити природе, њеној угрожености, факторима и последицама угрожавања.

4. Предмет заштите

Заштита биолошке разноврсности

Члан 19.

Заштита биолошке разноврсности остварује се спровођењем мера заштите и унапређења врста, њихових популација, природних станишта и екосистема.

Очување генетичке разноврсности

Члан 20.

Генетички материјал се користи у складу са овим законом и посебним прописима.

Узимањем генетичког материјала из природе ради коришћења не сме се угрожавати опстанак врста и њихових популација у природним стаништима.

Приступ изворима генетичког материјала

Члан 21.

Извори генетичког материјала могу се користити под условима и на начин прописан овим законом и посебним прописима.

Резултати истраживања и развоја добијени коришћењем генетичких ресурса користе се у складу са посебним прописима.

Банка гена

Члан 22.

У банкама гена се чува биолошки материјал надзиране или узгајане популације или делови гљива, биљака и животиња, а посебно семе, споре, полне ћелије и други биолошки материјали којим се управља за намене очувања врста односно, њиховог генетичког фонда и генетског потенцијала.

Услове за рад банака гена прописује министар.

Банкама гена управљају овлашћена правна лица, предузетници или физичка лица, на основу овог закона и посебних прописа.

Министар својим актом утврђује правна лица, предузетнике или физичка лица која испуњавају услове за рад банака гена.

Заштита врста

Члан 23.

Заштита врста се остварује спровођењем мера и активности на очувању самих врста, њихових популација, природних станишта, екосистема, природних и вештачки формираних коридора који их повезују.

Заштита екосистема

Члан 24.

Заштита екосистема се остварује очувањем њиховог природног састава, структуре, функције, целовитости и равнотеже путем спровођења одговарајућих мера и активности на њиховој заштити, унапређењу и одрживом коришћењу.

Заштита шумских екосистема обавезно проверити текст са таре

Члан 25.

Заштита шумских екосистема остварује се очувањем њиховог природног састава, структуре и функције, обезбеђивањем оптималног процената зрелих, старих, сувих и оборених стабала и јачањем општекорисних функција шума сагласно условима заштите природе који су саставни део шумских основа усаглашених са режимима заштите.

Рок за усаглашавање важећих шумских основа са актом о заштити је шест месеци од дана ступања на снагу акта о заштити.

Заштита високопланинских екосистема

Члан 26.

Високопланински екосистеми представљају осетљиве екосистеме од међународног значаја.

У плановима из члана 9. овог закона посебно се утврђују услови и мере заштите и могућ утицај на високопланинске екосистеме.

Заштита влажних и водених екосистема

Члан 27.

Влажни и водени екосистеми представљају еколошки значајна подручја, осетљиве екосистеме и природне вредности, у смислу овога закона, те их треба очувати у природном или делимично измењеном стању.

На заштиту влажних и водених екосистема који нису уређени овим законом, примењују се одредбе посебних прописа.

Услови заштите влажних и водених екосистема

Члан 28.

У влажним и воденим екосистемима нису дозвољене активности којима се угрожава сама хидролошка појава или опстанак природних вредности и очување биолошке разноврсности.

Количину воде у влажним и воденим екосистемима која је нужна за очување хидролошке појаве, опстанак природних вредности и биолошке разноврсности, одређује министарство надлежно за послове водопривреде, а уз претходно прибављено мишљење Министарства.

Ако је влажни/водени екосистем у заштићеном природном добру, количину воде у њему одређује министарство надлежно за послове водопривреде уз сагласност Министарства по претходно прибављеном мишљењу Завода.

Надлежни органи у оквиру своје надлежности, као и правна лица, предузетници и физичка лица у обављању делатности, дужни су да осигурају биолошки минимум воде у влажним и воденим екосистемима.

Заштита станишта унутар агроекосистема и других вештачких екосистема

Члан 29.

Очување биолошке и преоне разноврсности агроекосистема и других измењених и вештачких екосистема спроводи се првенствено очувањем и заштитом рубних станишта, живица, међа, пољозаштитних и ветрозаштитних појасева који служе и као коридори за животиње, као и других очуваних или делимично измењених фрагмената природне вегетације.

Приликом планирања и извођења укрупњавања пољопривредног земљишта, потребно је у што већој мери очувати постојећа или створити нова станишта из става 1. овог члана, као и испланирати њихов састав, распоред и величину у складу са еколошким и преоним одликама простора.

Очување оваквих типова станишта може да наложи Министарство, орган аутономне покрајине или орган локалне самоуправе уз претходно прибављено мишљење Завода и министарства надлежног за послове пољопривреде.

Употреба биолошких, биотехничких и хемијских средстава у заштити екосистема

Члан 30.

Ради заштите природних екосистема, дозвољена је употреба биолошких и биотехничких средстава за заштиту биља.

Забрањује се употреба хемијских средстава у природним екосистемима.

Изузетно од става 2. овог члана, ако се појави узрочник који би могао изазвати веће штете у природним екосистемима, а не постоји одговарајуће биолошко или биотехничко средство, могу се користити хемијска средства, уз одобрење органа надлежног за послове пољопривреде и шумарства, а по претходно прибављеној сагласности Министарства.

Заштита станишта

Члан 31.

Заштита станишта врши се спровођењем мера и активности на заштити и очувању природе, одрживом коришћењу заштићених природних добара и природних вредности, планирањем и уређивањем простора.

Министар ближе утврђује критеријуме за издвајање станишних типова, врсте станишних типова, осетљиве, угрожене, ретке и за заштиту приоритетне станишне типове и мере заштите за очување станишних типова.

Станишни типови се документују картом станишта.

Праћење стања станишта из става 3. овог члана обавља Завод.

Заштита геолошке разноврсности

Члан 32.

Заштита геолошке разноврсности остварује се спровођењем мера очувања природних вредности, пре свега геолошке разноврсности, геолошких и палеонтолошких докумената као и објеката геонаслеђа у *in situ* и *ex situ* условима при коришћењу и уређењу простора.

Заштита спелеолошких објеката

Члан 33.

Спелеолошки објекти су јавно добро (добро од општег интереса) у својини Републике Србије.

Спелеолошки објекти због својих природних и културних вредности уживају заштиту и користе се у складу са овим законом и другим прописима.

Заштита предела

Члан 34.

Предела се према својим природним и створеним обележјима разврставају у предеоне типове који изражавају разноликост природне и културне баштине.

Заштита предела подразумева планирање и спровођење свеобухватних мера којима се спречавају нежељене промене, нарушавање или уништење природних, природи блиских или створених предела, а са циљем да се сачувају и одрже значајна обележја предела, њихова разноврсност, јединственост и естетска

вредност и омогући традиционалан начин трајног коришћења природних вредности.

У планирању и уређењу предела, као и у планирању и коришћењу природних ресурса мора се обезбедити очување значајних и карактеристичних обележја предела.

III. ЗАШТИЋЕНА ПРИРОДНА ДОБРА

Члан 35.

Заштићена природна добра су заштићена подручја, заштићене врсте и покретна заштићена природна документа.

1. заштићена подручја:

- 1) строги резерват природе;
- 2) специјални резерват природе;
- 3) национални парк;
- 4) споменик природе;
- 5) заштићено станиште;
- 6) предео изузетних одлика;
- 7) парк природе.

2. заштићене врсте:

- 1) строго заштићена дивља врста;
- 2) заштићена дивља врста;

3. покретна заштићена природна документа

1. Заштићена подручја

Члан 36.

Подручја која имају изражену геолошку, биолошку, екосистемску и/или предеону разноврсност могу се прогласити за заштићена подручја од општег интереса.

Заштићена подручја могу се прекогранично повезивати са заштићеним подручјима суседних држава.

План управљања и мере заштите заштићеног подручја које је прекогранично повезано са заштићеним подручјем суседне државе, споразумно се утврђује с надлежним органима те државе, а уз сагласност Министарства.

1) Строги резерват природе

Члан 37.

Строги резерват природе је подручје неизмењених природних одлика, са репрезентативним природним екосистемима, намењено искључиво за очување изворне природе, генског фонда, еколошке равнотеже, праћење природних појава и процеса, контролисано образовање, научна истраживања којима се не нарушавају природна обележја, вредности, појаве и процеси.

Праћење природних појава и процеса, контролисано образовање и научна истраживања може се вршити на основу дозволе и уз присуство управљача, а по претходно прибављеном мишљењу Завода.

У строгом резервату забрањене су привредне и друге делатности.

Мере заштите строгог резервата природе ближе се одређују актом о стављању под заштиту.

2) Специјални резерват природе

Члан 38.

Специјални резерват природе је подручје неизмењених или незнатно измењених природних одлика, са репрезентативним природним екосистемима у којем су посебно изражене једна или више природних вредности које треба посебно штитити, или природне појаве које треба пратити и усмеравати, без насеља или са ретким насељима у којима човек живи традиционално усклађено са природом, намењено очувању постојећих природних одлика, генског фонда, еколошке равнотеже, праћењу природних појава и процеса, научним истраживањима и образовању, контролисаним посетама и очувању традиционалног начина живота.

У специјалном резервату природе забрањене су радње и делатности које могу да наруше својства због којих је проглашен резерватом.

У специјалном резервату природе дозвољене су активности, радње и делатности којима се одржавају или побољшавају услови важни за очување вредности због којих је проглашен резерватом.

Посећивање и разгледање специјалног резервата природе може се забранити или ограничити мерама заштите.

Актом о проглашењу специјалног резервата природе могу се истовремено заштитити различите вредности због којих се проглашава резерват.

Мере заштите специјалног резервата природе и начин његовог коришћења, ближе се одређују актом о стављању под заштиту.

3) Национални парк

Члан 39.

Национални парк је подручје са већим бројем разноврсних природних екосистема од националног значаја, истакнутих предеоних одлика и културног наслеђа у којем човек живи усклађено са природом, намењено очувању постојећих природних вредности и ресурса, укупне предеоне, геолошке и биолошке разноврсности као и задовољењу научних, образовних, духовних, естетских, културних, туристичких, здравствено-рекреативних потреба и осталих активности у складу са начелима заштите природе и одрживог развоја.

У националном парку дозвољене су радње и делатности којима се не угрожава изворност природе, као и обављање делатности које су у функцији образовања, здравствено-рекреативних и туристичких потреба, наставка традиционалног начина живота локалних заједница, а на начин којим се не угрожава опстанак врста, природних екосистема и предела, у складу са овим законом и планом управљања.

Делатности из става 2. овог члана могу се ограничити ради очувања изворности природе националног парка.

Мере заштите националног парка и начин његовог коришћења, ближе се одређују посебним законом.

4) Споменик природе

Члан 40.

Споменик природе је мања неизмењена или делимично измењена природна просторна целина, објекат или појава, физички јасно изражен, препознатљив и/или јединствен, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидрографских, ботаничких и/или других обележја, као и људским радом формирана ботаничка вредност од научног, естетског, културног или образовног значаја.

Споменик природе може бити геолошки (историјскогеолошко-стратиграфски, палеонтолошки, петролошки, седиментолошки, минералолошки, структурногеолошки, хидрогеолошки и др.), геоморфолошки, спелеолошки (пећина, јама, и др.), хидролошки (цео или део водотока, слап, језеро, тресава и др.), ботанички (ретки или значајни природни примерци биљног света, дрвореди, паркови, арборетуми, ботаничке баште и др.).

На споменику природе забрањене су све радње и активности које угрожавају његова обележја и вредности.

Мере заштите споменика природе и начин његовог коришћења, ближе се одређују актом о стављању под заштиту.

5) Заштићено станиште

Члан 41.

Заштићено станиште је подручје које обухвата један или више типова природних станишта значајних за очување једне или више популација дивљих врста и њихових заједница. Циљ заштите станишта је:

- 1) заштита угрожених и ретких станишних типова, екосистема и/или аутохтоних дивљих врста на државном и/или међународном нивоу;
- 2) обезбеђивање повољног стања популација аутохтоне дивље врсте/врста;
- 3) омогућавање несметаног одвијања неке од животних фаза аутохтоних дивљих врста (мрешћење, парење, гнежђење, подизање младунаца, презимљавање и др.);
- 4) заштита крајње угрожених, угрожених и рањивих врста;
- 5) омогућавање протока гена између популација органске врсте;
- 6) обезбеђивање миграторних путева и одморишта;
- 7) омогућавање научних истраживања, управљања популацијама и образовања.

На заштићеном станишту забрањене су радње и активности којима се угрожава или оштећује један или више типова станишта.

Актом о проглашењу заштићеног станишта ближе се утврђује његов значај, намена, мере заштите и дозвољене делатности.

6) Предео изузетних одлика

Члан 42.

Предео изузетних одлика је подручје живописних пејсажних одлика, препознатљивог изгледа са значајним природним, естетским и културно-историјским вредностима.

Предео изузетних одлика може бити природни предео изузетних одлика и културни предео изузетних одлика.

Природни предео изузетних одлика је подручје значајне биолошко-еколошке и естетске вредности, где традиционалан начин живота локалног становништва није битније нарушио природу и природне екосистеме.

Културни предео изузетних одлика је подручје значајне предеоне, естетске и културно-историјске вредности које се током времена развијало као резултат интеракције природе, природних потенцијала подручја и традиционалног начина живота локалног становништва.

У пределу изузетних одлика забрањене су радње и активности којима се нарушавају примарне природне и створене вредности.

Мере заштите, начин обављања привредних и традиционалних делатности и коришћење природних вредности у пределу изузетних одлика, ближе се утврђују актом о заштити.

7) Парк природе

Члан 43.

Парк природе је подручје добро очуваних природних вредности са претежно очуваним природним екосистемима и живописним пејсажима, намењено очувању укупне геолошке, биолошке и преоне разноврсности као и задовољењу научних, образовних, духовних, естетских, културних, туристичких, здравствено-рекреативних потреба и осталих делатности усклађених са традиционалним начином живота и начелима одрживог развоја.

У парку природе нису дозвољене привредне и друге делатности и радње којима се угрожавају његова битна обележја и вредности.

Мере заштите, начин обављања привредних делатности и коришћење природних вредности у парку природе, ближе се утврђују актом о заштити.

2.Заштићене врсте

Члан 44.

Дивље врсте које су угрожене или могу постати угрожене, које имају посебан значај са генетичког, еколошког, екосистемског, научног, здравственог, економског и другог аспекта, штите се као строго заштићене дивље врсте или заштићене дивље врсте.

Строго заштићеном дивљом врстом може се утврдити:

- 1) врста ишчезла у Републици и враћена програмом реинтродукције;
- 2) крајње угрожена дивља врста;
- 3) угрожена дивља врста;
- 4) локални ендемит;
- 5) стеноендемит;
- 6) међународно значајна и заштићена дивља врста;
- 7) врста којој је потребна посебна заштита.

Заштићеном дивљом врстом може се утврдити:

- 1) рањива дивља врста;
- 2) ендемична врста;
- 3) индикаторска врста;
- 4) међународно значајна и заштићена дивља врста.

Заштита дивљих врста која није уређена овим законом, регулише се посебним прописима.

3. Покретна заштићена природна документа

Члан 45.

Делови геолошког, палеонтолошког и биолошког наслеђа који имају изузетан научни и образовни значај, могу се штитити као покретна заштићена природна документа.

Покретна заштићена природна документа могу бити:

1) сви примерци синтипова и генотипова фосила, као и типске врсте фосила који због своје реткости и изузетног научног значаја представљају природну вредност у смислу овога закона;

2) сви појединачни минерали и/или кристали и минералне друзе на лежишту, као и пећински накит који због своје реткости и изузетног научног значаја представљају природну вредност у смислу овога закона;

3) збирке синтипова и генотипова фосила, типских врста фосила појединачних минерала и кристали који због своје реткости и изузетног научног значаја представљају природну вредност у смислу овога закона;

4) ботаничке и зоолошке збирке које због свог изузетног значаја за науку и образовање представљају природну вредност у смислу овога закона;

Забрањено је сакупљање и уништавање заштићених фосила, минерала, кристала и пећинског накита и оштећивање њихових налазишта и/или лежишта минералних сировина.

Режими заштите

Члан 46.

На заштићеном подручју могу се издвојити зоне у којима се спроводе следећи режими заштите:

- 1) режим заштите I а степена - строга заштита;
- 2) режим заштите I б степена - строга заштита уз могућност управљања популацијама
- 3) режим заштите II степена - активна заштита;
- 4) режим заштите III степена - активна заштита и могућност одрживог коришћења.
- 5) заштитни појас, уколико је неопходан.

Режиме заштите предлаже Завод у студији о заштити природног подручја.

Режими заштите се утврђују актом о заштити природног добра.

Режим заштите Ia степена – строга заштита се спроводи на делу заштићеног подручја са изворним, неизмењеним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја којима се омогућава искључиво природна сукцесија.

У Ia степену заштите искључују се сви облици коришћења простора и активности осим научних истраживања и контролисане едукације. Изузетак могу бити интервентне активности у акцидентним ситуацијама уз сагласност Министарства.

Режим заштите Ib степена – строга заштита се спроводи на делу заштићеног подручја са изворним, неизмењеним или мало измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја.

У Ib степену заштите могућа су искључиво научна истраживања, контролисана едукација и активности усмерене ка очувању и унапређењу постојећег стања екосистема (контролисано пашарење, кошење, измуљивање, регулисање водног режима и др.).

Режим заштите II степена – заштита се спроводи на делу заштићеног подручја са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја.

У II степену заштите могуће су управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења природног добра без последица по примарне вредности његових природних станишта, популација и екосистема, као и контролисане традиционалне делатности које током свог одвијања нису угрозиле примарне вредности простора.

Режим заштите III степена – заштита се спроводи на делу заштићеног подручја са делимично измењеним и/или измењеним екосистемима од научног и практичног значаја.

У III степену заштите могуће су управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења природног добра, развој и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очувања традиционалних делатности локалног становништва, развој инфраструктуре усклађене са вредностима, потенцијалима и капацитетима заштићеног простора намењене развоју еколошког, руралног, здравственог, спортско-рекреативног и осталих видова туризма у складу са принципима одрживог развоја.

Заштитни појас је по правилу површина изван заштићеног подручја и има заштитну функцију подручја под утврђеним режимима заштите.

Еколошки значајна подручја

Члан 47.

Еколошки значајна подручја могу бити:

- 1) подручја угрожених и ретких станишних типова и/или врста на државном и/или међународном нивоу;
- 2) подручја која су биолошки изузетно разноврсна или добро очувана;
- 3) подручја која битно доприносе протоку гена између популација биолошких врста;
- 4) миграторни путеви, одмаралишта животиња, природна плодишта и сл.

Заштита еколошки значајних подручја

Члан 48.

Заштита еколошки значајних подручја остварује се спровођењем прописаних мера и услова заштите природе и заштите природних вредности у складу са овим законом.

Забрањују се радње и/или активности које могу довести до нарушавања или уништења еколошки значајног подручја.

Изузетно, Министарство може дозволити радње и/или активности из става 2. овог члана ако се уништења или нарушавања еколошки значајног подручја могу одговарајућим мерама компензовати, или ако су радње и/или активности потребне ради општег јавног интереса, под компензацијским условима које прописује Министарство.

Еколошка мрежа

Члан 49.

Скуп међусобно повезаних или просторно блиских заштићених подручја и еколошки значајних подручја који омогућавају слободни проток гена и битно доприносе очувању природне равнотеже и биолошке разноврсности, чине еколошку мрежу.

Унутар еколошке мреже њени делови се повезују природним или вештачким еколошким коридорима

Завод припрема документацију за утврђивање или успостављање еколошких коридора и еколошке мреже.

Влада (у даљем тексту: Влада), на предлог Министарства утврђује еколошку мрежу која обухвата заштићена подручја, еколошки значајна подручја и еколошке коридоре, као и начин управљања у складу са ратификованим међународним уговорима.

Очување еколошке мреже

Члан 50.

Успостављањем еколошке мреже осигурава се повезивање и очување заштићених подручја и еколошки значајних подручја, односно, обнављање станишта којима је нарушено повољно стање.

Праћење стања заштићених подручја, еколошки значајних подручја, еколошких коридора и целе еколошке мреже, обавља Завод.

Међународно значајна еколошка мрежа

Члан 51.

Заштићена подручја, еколошки значајна подручја и еколошки коридори који су од међународног значаја за очување популација дивљих врста и њихових станишта, постају део међународне еколошке мреже.

Влада, на предлог Министарства, доноси акт којим утврђује међународно значајну еколошку мрежу, као и начин њеног очувања и управљања, а у складу са ратификованим међународним уговорима.

Забрањене су радње и/или активности које могу довести до оштећења или уништења међународно значајне еколошке мреже.

IV. ПОСТУПАК ПРОГЛАШАВАЊА ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Члан 52.

Национални парк проглашава Народна скупштина посебним законом.

Строги и специјални резерват, заштићено станиште, природно добро које се штити на основу међународних аката или има међународни значај, предео изузетних одлика у којем се налази културно добро од изузетног значаја, парк природе, строго заштићене и заштићене врсте проглашава Влада, на предлог Министарства, а по претходно прибављеном мишљењу надлежних министарстава.

Остала природна добра проглашава аутономна покрајина, ако се добро налази на територији више општина са подручја аутономне покрајине; јединица локалне самоуправе; односно споразумно две или више јединица локалне самоуправе, ако се добро налази на територији више општина; по претходно прибављеној сагласности Министарства.

Студија заштите

Члан 53.

Предлог акта о проглашењу заштићеног подручја заснива се на стручној основи – студији заштите, којом се утврђују вредности подручја које се предлаже за заштиту и начин управљања подручјем.

Студију заштите из става 1. овог члана израђује Завод.

Студија заштите из става 1. овог члана садржи: образложење предлога за покретање поступка заштите, опис природних, створених и предеоних одлика природног добра са тематским картографским прилозима, темељне вредности природног добра, оцену стања животне средине подручја, предложене режиме заштите, картографски приказ са уцртаним границама и режимима заштите, на основу података из катастра непокретности, концепт заштите и унапређења, могуће перспективе одрживог развоја, начин управљања, процену потребних средстава за

спровођење мера заштите, развоја и одрживог коришћења, и предлог управљача заштићеног подручја, односно потребну кадровску и техничку опремљеност управљача, у случају да доносилац акта о заштити одлучи да управљача овласти на основу конкурса, односно оснивањем.

Природно добро за које је покренут поступак заштите сматра се заштићеним у смислу овог закона.

Поступак заштите природног добра је покренут када Завод предлог за заштиту упути надлежном органу.

Учешће јавности

Члан 54.

О предлогу акта за проглашење заштићеног подручја надлежни орган за доношење акта о заштити обавештава јавност.

Надлежни орган обезбеђује јавни увид и организује јавну расправу о предлогу акта о проглашењу заштићеног подручја и стручне основе – студије о заштити са картографском документацијом.

Излагање акта о проглашењу заштићеног подручја и стручне основе из става 2. овог члана на јавни увид, траје најмање 20 дана од дана обавештавања.

Обавештење из става 3. овог члана објављује се у најмање једном јавном гласилу, а садржи податке о времену и месту јавног увида и јавне расправе о предлогу акта о проглашењу заштићеног подручја и стручне основе – студије о заштити са картографском документацијом.

Садржај акта о заштити

Члан 55.

Акт о проглашењу заштићеног подручја садржи нарочито:

- 1) назив, врсту и категорију заштићеног подручја;
- 2) опис основних вредности;
- 3) просторне границе заштићеног подручја са режима заштите;
- 4) активности и радње које се могу/не могу вршити у зонама режима заштите;
- 5) основне елементе заштите и развоја заштићеног подручја;
- 6) картографски приказ са уцртаним границама, односно с ознаком локације, који су саставни део акта о проглашењу;
- 7) попис катастарских парцела по режимима заштите;
- 8) обавезе корисника простора према управљачу;
- 9) лице коме се поверава управљање;
- 10) права и обавезе управљача;
- 11) начин обезбеђења средстава за заштиту и развој заштићеног подручја и рад управљача.

Објављивање акта о проглашењу

Члан 56

Акт о проглашењу заштићеног природног добра из члана 52. ст. 2. овог закона објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије“, а акт о проглашењу из члана 52. ст. 3. овог закона у службеном гласилу аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе.

Акт о проглашењу доставља се у року од 30 дана:

- 1) надлежном суду ради уписа у земљишне књиге непокретности;
- 2) Републичком геодетском заводу;
- 3) управљачу заштићеног подручја и
- 4) Заводу, ради уписа у регистар заштићених природних добара.

Акт о проглашењу строго заштићених дивљих врста и заштићених дивљих врста доставља се управљачу заштићеног подручја и Заводу.

Акт о престанку заштите

Члан 57.

Ако заштићено природно добро изгуби вредности због којих је проглашено, Завод предлаже доношење акта о престанку заштите, а по поступку прописаном за доношење акта о проглашењу заштите.

Акт о престанку заштите доставља се надлежном суду ради брисања белешке у земљишним књигама или катастру непокретности.

Завод у року од месец дана од дана доношења акта о престанку заштите брише заштићено подручје из Регистра заштићених природних добара.

Претходна заштита

Члан 58.

Подручје за које се на основу стручног образложења Завода утврди да има својства заштићеног подручја и/или је покренут поступак за проглашење из члана 52. овог закона, подручје је под претходном заштитом.

Акт о претходној заштити доноси Министарство, уз претходно прибављено мишљење надлежних органа.

Актом о претходној заштити утврђује се заштићено подручје, мере, услови заштите и рок на који се одређује претходна заштита који не може бити дужи од једне године од дана доношења.

Решење о претходној заштити доставља се:

1. надлежном суду ради уписа у земљишне књиге или Републичком геодетском заводу;
2. Заводу ради евиденције о подручјима под претходном заштитом.

2. Заштићене врсте

Члан 59.

На основу процене угрожености појединих врста и обавеза из ратификованих међународних уговора, Влада на предлог Министарства проглашава дивље врсте строго заштићеним дивљим врстама или заштићеним дивљим врстама.

Акт из става 1. овог члана доноси се на основу националних и међународних црвених листа и/или црвених књига и/или друге стручне документације.

3. Заштићена геолошка, палеонтолошка и биолошка документа

Члан 60.

Геолошка, палеонтолошка и биолошка документа која су угрожена у смислу овог закона Министар проглашава заштићеним природним добрима.

Регистар заштићених природних добара

Члан 61.

Заштићена природна добра уписују се у Регистар заштићених природних добара.

Регистар заштићених природних добара води Завод.

Упис заштићених природних добара и брисање из регистра обавља се на основу акта о утврђивању, односно проглашењу, о претходној заштити или акта о престанку заштите.

Министар ближе прописује садржај и начин вођења регистра заштићених природних добара.

Подаци из регистра заштићених природних добара су јавни.

V. ПЛАНИРАЊЕ, ОЧУВАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДЕ И ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Стратешки документи

Основни документи заштите природе

Члан 62.

Основни документ заштите природе и природних вредности је Стратегија заштите природе и природних вредности (у даљем тексту: Стратегија) коју доноси Народна скупштина за период од десет година, и програми заштите природе које

доносе Влада, Извршно веће аутономне покрајине или надлежни орган јединице локалне самоуправе, за период од десет година.

Програми из става 1. овог члана морају бити усклађени са Стратегијом.

Садржина Стратегије

Члан 63.

Стратегија одређује дугорочне циљеве и смернице очувања природе и природних вредности, начине њиховог спровођења у складу са укупним привредним, друштвеним и културним развојем Републике.

Стратегија се израђује на основу извештаја о стању природе и спровођењу заштите природе и природних вредности, (у даљем тексту: Извештај о стању природе), а садржи поред општих стратешких циљева, нарочито:

1) смернице за очување биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, за очување заштићених природних добара, еколошки значајних подручја, еколошких коридора и еколошке мреже;

2) смернице за истраживање и праћење стања у природи;

3) смернице за укључивање заштите природе у друге секторе;

4) смернице за законодавни и институционални оквир;

5) смернице за васпитање и образовање у циљу очувања биолошке, геолошке и предеоне разноврсности;

6) смернице за укључивање локалног становништва у процес заштите и унапређења заштићених подручја;

7) смернице за обавештавање јавности и учешће јавности у одлучивању о заштити природе;

8) акционе планове за спровођење смерница, с утврђивањем приоритета и могућих извора финансирања;

9) начин испуњавања међународних обавеза у заштити природе.

Смернице утврђене Стратегијом примењују се у изради докумената просторног уређења и планова управљања природним ресурсима.

Стручну основу за израду Стратегије израђује Завод.

Ревизија Стратегије обавља се по потреби, а обавезно на пет година.

Стратегија се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије“.

Програм заштите природе

Члан 64.

Аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, у оквиру надлежности утврђених овим и посебним законом, доносе своје програме заштите природе, у складу са стратешким документима из члана 62. овог закона и својим специфичностима.

Две или више јединица локалне самоуправе могу донети заједничке програме из става 1. овог члана.

Извештај о стању природе

Члан 65.

Извештај о стању природе у Републици који се подноси Народној скупштини за период од пет година, а садржи нарочито:

- 1) податке о стању геолошке, биолошке и предеоне разноврсности, заштићених природних добара, еколошки значајних подручја, еколошких коридора и еколошке мреже са анализом степена угрожености, факторима угрожавања и проблемима у заштити и унапређењу;
- 2) податке о утицајима коришћења природних вредности добара на геолошку, биолошку и предеону разноврсност, на заштићена природна добра и еколошку мрежу;
- 3) податке о утицајима појединих пројеката и активности на природу и њене вредности;
- 4) оцену спроведених мера у очувању природе, њених вредности и предеоне разноврсности;
- 5) анализу спровођења Стратегије и других докумената значајних за заштиту природе;
- 6) оцену спроведеног стручног надзора који обавља Завод;
- 7) податке о коришћењу финансијских средстава за заштиту природе;
- 8) процену потребе израде нових или измене и допуне постојећих докумената као и друге важне податке за заштиту и очување природе.

Предлог извештаја о стању природе и њених вредности припрема Завод, а утврђује Министарство.

Аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе припремају извештаје о стању природе на свом подручју.

2. Очување и коришћење заштићених подручја

Планирање управљања заштићеним подручјем

Члан 66.

Заштита и унапређење заштићених подручја спроводи се на основу акта о заштити и плана управљања који морају бити усклађени са прописаним режимима заштите.

План управљања

Члан 67.

Управљање заштићеним подручјима спроводи се на основу плана управљања који се доноси у складу са актом о заштити.

План управљања доноси се за период од десет година.

Планом управљања одређује се начин извођења заштите, коришћења и управљања заштићеним подручјем, смернице и приоритети за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, развојне смернице уз уважавање потреба локалног становништва.

Правна лица, предузетници и физичка лица дужна су да обављају делатности у заштићеном подручју у складу са планом управљања.

Пре истека периода на који се план доноси анализира се спровођење плана и остварени резултати, а ако је то потребно, може се вршити његова ревизија, на начин и у поступку прописаном за његово доношење.

Садржај плана управљања

Члан 68.

План управљања садржи нарочито:

- 1) приказ главних природних и створених вредности, као и природних ресурса;
- 2) оцену стања животне средине заштићеног подручја;
- 3) преглед конкретних активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања заштићеног подручја;
- 4) дугорочне циљеве заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја;
- 5) анализу и оцену услова за остваривање тих циљева;
- 6) приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности;
- 7) приоритетне задатке научноистраживачког и образовног рада;
- 8) планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу простора;
- 9) просторну идентификацију планских намена и режима коришћења земљишта;
- 10) активности на промоцији вредности заштићеног подручја;
- 11) врсту студијске (истраживачке), програмске, планске и пројектне документације потребне за спровођење циљева и активности;
- 12) облике сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности;
- 13) активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања и начин оцене успешности његове примене;
- 14) финансијска средства, и друге материјалне претпоставке за извршење плана управљања и начин њиховог обезбеђења.

Спровођење плана управљања

Члан 69.

На план управљања националног парка сагласност даје Влада уз претходно прибављена мишљења надлежних министарстава.

На план управљања заштићеног подручја које је установљено актом Владе сагласност даје Министарство, уз претходно прибављена мишљења надлежних министарстава.

На план управљања заштићеног подручја које је установљено актом аутономне покрајине, општине, односно града, сагласност даје орган надлежан за послове заштите животне средине, уз претходно прибављено мишљење Завода.

План управљања из ст. 1. и 2. овог члана остварује се годишњим планом управљања, на који сагласност даје Министарство.

План управљања из става 3. овог члана остварује се годишњим планом управљања, на који сагласност даје покрајинска, општинска управа, односно орган града надлежан за послове заштите животне средине

Извештај о остваривању годишњег плана за претходну годину и годишњи план управљања за наредну годину, управљач доставља надлежном органу до 15. децембра текуће године.

О предлогу плана управљања заштићеног подручја управљач је дужан да обавести јавност.

Обавештавање јавности подразумева јавни увид у предложени план.

Поступак јавног увида организује и спроводи управљач заштићеног подручја.

Јавни увид траје 30 дана.

Просторни план посебне намене

Члан 70..

Организација простора, начин коришћења, уређења и заштита заштићеног подручја уређује се просторним планом подручја посебне намене, плановима програмима и основама

Планови, програми и основе (у даљем тексту: планска документа) морају бити усаглашени са актом о заштити и планом управљања заштићеног подручја.

На планска документа из става 1. овог члана за заштићена подручја која су проглашена актом Владе, аутономне покрајине или органа локалне самоуправе, Министарство даје сагласност по претходно прибављеним мишљењима Завода и министарстава надлежних за послове шумарства, пољопривреде, водопривреде, планирања и уређења простора.

Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби

Члан 71.

Управљач је дужан да обезбеди унутрашњи ред и чување заштићеног подручја у складу са Правилником који доноси уз сагласност надлежног органа.

Правилник из става 1. овог члана за национални парк, и заштићена подручја за која акт о заштити доноси Влада, доноси управљач, уз сагласност Министарства.

Правилник из става 1. овог члана за заштићена подручја за која акт о заштити доноси орган аутономне покрајине или локалне самоуправе, управљач доноси уз сагласност надлежног органа покрајине, односно локалне самоуправе.

Правилником из става 1. овог члана утврђују се правила за спровођење прописаног режима заштите, а нарочито: начин на који ће се понашати посетиоци, власници и корисници непокретности при кретању, боравку и обављању посла на заштићеном подручју; места, површине и објекти у којима се ограничава кретање или забрањује и ограничава обављање одређених радњи, као и трајање тих мера; врсте биљака и животиња и друге природне и културне вредности које је забрањено уништавати, оштећивати или узнемиравати; врсте биљака и животиња чије је коришћење, односно брање, сакупљање и излов ограничено, као и начин и услови обављања тих радњи; начин сарадње с физичким лицима, предузетницима и правним лицима која по различитом основу користе или су заинтересовани за коришћење природних богатстава и простора; услови заштите приликом обављања научних истраживања и образовних активности; места и услови за одлагање отпада; начин одржавања уредности и чистоће заштићеног подручја; начин и организација чуварске службе и чувања заштићеног природног добра, опрема и средства неопходна за чување и одржавање.

Актом о проглашењу заштићеног подручја ближе се утврђују садржај, начин доношења и оглашавања акта из става 1. овог члана.

Радње и активности на заштићеном подручју

Члан 72.

На заштићеном подручју дозвољене су оне радње и активности које не оштећују, не нарушавају и не мењају особине и вредности због којих је подручје заштићено.

За радње и активности на заштићеном подручју спроводи се поступак процене утицаја на животну средину, у складу са законом.

За радње и активности за које се не спроводи поступак процене утицаја на животну средину, а за које је потребно прибављање одговарајуће дозволе, носилац радњи односно активности, дужан је да од Завода, прибави акт о условима и мерама заштите природе. ово је регулисано као оцена прихватљивости

За радње и активности за које према посебном пропису није потребно одобрење за градњу или друга дозвола или одобрење, а који могу имати утицај на вредности и обележја заштићеног добра, носилац радњи односно активности, дужан је да од Завода, прибави акт о условима и мерама заштите природе.

Планиране радње и активности из овог члана, носилац радњи и активности, дужан је да писмено пријави управљачу заштићеног подручја, који је у обавези да га упозна о могућностима за обављање истих као и даљој процедури.

Акт из ст. 3. и 4. овог члана Завод издаје у форми решења.

На решење из претходног става дозвољена је жалба Министарству.

Коришћење заштићених подручја

Члан 73.

Заштићена подручја могу се користити и посећивати на начин који не угрожава њихове вредности нити спровођење заштите.

Коришћење и посећивање заштићеног подручја и других заштићених природних добара дозвољено је свима под једнаким условима у складу са овим законом и актом о заштити тог заштићеног природног добра.

Ако би се коришћењем и посећивањем заштићених подручја и других заштићених природних добара могла проузроковати опасност за њихово очување, може се забранити или ограничити коришћење и посећивање.

Обавезе корисника или власника непокретности

Члан 74.

Власник или корисник непокретности у заштићеном подручју дужан је да дозволи приступ одређеној природној вредности, ради задовољења научних, образовних, естетских, културних и рекреацијских потреба, на начин и под условима утврђеним актом о заштити подручја.

Право прече куповине

Члан 75.

Власник непокретности у границама заштићеног подручја који намерава да прода непокретност, дужан је да ту непокретност прво понуди на продају органу који је донео акт о заштити, Републици, односно јединици локалне самоуправе на чијем се подручју непокретност налази.

Власник непокретности у границама заштићеног подручја дужан је да у понуди наведе цену и услове продаје.

Република, односно јединица локалне самоуправе дужна је да се о понуди изјасни у року од тридесет дана од пријема писане понуде.

Ако понуда не буде прихваћена у прописаном року, власник може непокретност продати уз исте или повољније услове од оних из понуде.

Ако власник прода непокретност у заштићеном подручју, а није поступио у складу са ставом 1. и 4. овог члана, Република, односно јединица локалне самоуправе има право да захтева поништавање уговора о купопродаји у року до деведесет дана од дана сазнања за склапање тог уговора, али најкасније у року од пет година од дана склапања уговора о купопродаји.

Република може у року из става 5. овог члана затражити да се утврди ништавост уговора о купопродаји непокретности у заштићеном подручју и кад је тај уговор склопљен у облику поклона, или када су висина цене или услови продаје привидни, а стварна цена и услови уговора повољнији за купца.

Стицање власништва у заштићеном подручју

Члан 76.

Власништво на непокретностима у заштићеним подручјима може се стицати под условима прописаним овим законом и другим законима.

Страна правна или физичка лица могу стицати право власништва над непокретностима у заштићеним подручјима, у складу са законом.

Одузимање (експропријација) и ограничење права својине

Члан 77.

У заштићеном подручју, ради спровођења заштите и очувања заштићених подручја, када постоји интерес Републике, може се непокретност експроприсати или ограничити својинска и друга стварна права на некретнинама .

Поступак експропријације права својине на непокретности спроводи се у складу са посебним прописима.

Накнада штете

Члан 78.

Правно лице, предузетник или физичко лице, коме су ради ограничења и забрана из овог закона или на основу донетих аката о заштити, битно смањени постојећи услови за стицање прихода од делатности којима се бавио најмање пет година до доношења забране, а то није могуће надокнадити дозвољеном делатношћу у оквиру прописаног режима заштите у заштићеном подручју, има право на накнаду за ограничења и забране.

Накнада из става 1. овог члана може се надокнадити ако Министарство или јединица локалне самоуправе утврди да правно лице, предузетник или физичко лице спроводи прописане мере и услове заштите природе.

Износ накнаде утврђује се споразумно, а у случају спора о висини накнаде одлучује суд.

Накнада из става 1. овог члана исплаћује се на терет средстава републичког буџета, односно буџета јединице локалне самоуправе.

Правно лице које је у већинском власништву Републике нема право на накнаду за ограничења и забране из става 1. овог члана.

Одговорност за штету

Члан 79.

Република не одговара за штету коју проузрокују дивље врсте, осим у случајевима одређеним законом.

Правно лице, предузетник или физичко лице коме би строго заштићене животињске врсте могле проузроковати имовинску или другу штету (у даљем тексту: оштећено лице) дужно је да на примерен начин и о свом трошку предузме све дозвољене радње и активности како би спречило настанак штете.

Под радњом или активности у смислу става 2. овог члана подразумева се ограђивање, чување добара и растеривање строго заштићених животињских врста.

Право на накнаду штете

Члан 80.

Оштећено лице има право на накнаду штете у висини стварне штете коју су нанеле строго заштићене дивље врсте животиња и ако је предузео прописане радње и активности.

Оштећено лице је дужно да Министарству или овлашћеном вештаку пријави настанак штетног догађаја без одлагања, а најкасније у року од осам дана од дана настанка штете.

Оштећено лице и вештак утврђују на месту штетног догађаја чињенице које су значајне за установљење настанка штете, узрочника и висину штете, о чему се саставља записник.

Радње и активности из члана 79. овог закона, начин рада и поступања вештака у поступку утврђивања штете, износе накнаде штете (ценовник), односно критеријуме за израчунавање штете прописује министар.

Висина накнаде штете утврђује се споразумно између Министарства и оштећеног лица на основу записника о увиду из става 3. овог члана, а у случају спора о висини штете одлучује суд.

Листа вештака који установљавају штету објављује се у »Службеном гласнику Републике Србије«.

Накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом

Члан 81.

Правна лица, предузетници и физичка лица дужна су да накнаде штету коју проузрокују повредама овог закона.

Висина накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на поједине примерке строго заштићених дивљих врста утврђује се према одштетном ценовнику који доноси Министар.

Висина накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на остала заштићена природна добра утврђује се на основу оцене вештака.

Средства остварена од накнаде штете из ст. 1., 2. и 3. овог члана приход су буџета Републике.

Управљање заштићеним подручјем

Члан 82.

Заштићеним подручјем управља правно лице.

Изузетно од става 1. овог члана, одређеним спомеником природе и/или заштићеним стаништем може управљати физичко лице или предузетник.

Националним парком управља јавна установа коју оснива Влада.

Осталим заштићеним подручјима за које акт о заштити доноси Влада, управља правно лице које овласти или оснива Влада.

Заштићеним подручјем за које акт о заштити доноси аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе, управља правно лице, предузетник или физичко лице које овласти /оснива орган аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе.

Управљач заштићеног подручја

Члан 83.

Управљача заштићеног подручја именује или оснива орган који доноси акт о заштити.

Уколико се доносилац акта о заштити подручја не сагласи са предлогом управљача из студије из члана 53. овог закона, предлагач акта о заштити може донети одлуку да се спроведе конкурс за избор управљача

Предлог за управљача се заснива на стручној, кадровској и организационој оспособљености за обављање послова заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја заштићеног подручја.

Уколико се у поступку надзора над радом, стручног и инспекцијског надзора утврди да управљач не извршава обавезе установљене актом о заштити, на предлог надлежног органа, управљање заштићеним подручјем се одузима и поверава другом управљачу.

Обавезе управљача

Члан 84.

У управљању заштићеним подручјем, управљач (јавна установа, правно лице, предузетник или физичко лице) је дужан нарочито да:

- 1) чува, унапређује и промовише заштићено подручје;
- 2) спроводи прописане режиме заштите;
- 3) доноси план управљања и акт о унутрашњем реду и чуварској служби утврђен актом о заштити;
- 4) обележи заштићено подручје, границе и режиме заштите у складу са посебним правилником о начину обележавања;
- 5) осигура неометано одвијање природних процеса и одрживог коришћења заштићеног подручја;

- 6) обезбеди надзор над спровођењем услова и мера заштите природе;
 - 7) прати кретање и активности посетилаца и обезбеђује обучене водиче за туристичке посете;
 - 7) води евиденције о природним вредностима и о томе доставља податке Заводу;
 - 8) води евиденцију о људским активностима, делатностима и процесима који представљају фактор угрожавања и оштећења заштићеног подручја и о томе доставља податке Заводу и Министарству;
 - 9) у сарадњи са републичком и покрајинском инспекцијом и органима безбедности спречава све активности и делатности који су у супротности са актом о заштити и представљају фактор угрожавања и девастације заштићеног подручја;
 - 10) доноси акт о накнадама;
 - 11) врши и друге послове утврђене законом и актом о заштити.
- У погледу спровођења акта о заштити управљач има право активне и пасивне легитимације у судским и другим поступцима, а Завод право активне легитимације.

Финансирање заштићеног подручја

Члан 85.

Финансирање заштићеног подручја обезбеђује се из:

- 1) средстава буџета Републике, аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе;
- 2) накнада за коришћење природних ресурса у заштићеном подручју;
- 3) накнада за загађивање животне средине на територији заштићеног подручја;
- 4) накнада за коришћење заштићеног подручја;
- 5) прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем;
- 6) средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе;
- 7) донација, поклона и помоћи;
- 8) других извора у складу са законом.

Накнада за коришћење заштићеног подручја

Члан 86.

За коришћење заштићеног подручја привредно друштво или друго правно лице, предузетник и грађани (корисници) плаћају накнаду управљачу заштићеног подручја, и то:

- 1) .за делатности туризма, угоститељства, трговине, транспорта, дистрибуције, преноса, телекомуникација, снимања и сл.;
- 2) .за делатности шумарства, пољопривреде, водопривреде, ловства и сл.;

- 3) за коришћење посебно уређених или погодних терена за поједине намене коришћења (паркирање, рекреацију, спорт, ложишта, постављање реклама);
- 4) коришћење имена и знака заштићеног подручја;
- 5) услуга управљача заштићеног подручја.

Висину, начин обрачуна и плаћања накнаде из става 1. овог члана одређује управљач заштићеног подручја, у зависности од степена искоришћавања заштићеног подручја, степена штете нанете заштићеном подручју, односно погодности које пружа коришћење заштићеног подручја за обављање делатности или за друге сврхе коришћења.

На акт управљача заштићеног подручја којим се утврђује висина, начин обрачуна и плаћања накнаде из става 1. овог члана сагласност даје Министарство.

Управљач заштићеног подручја може грађанима обрачунати накнаду из става 1. овог члана наплатом улазница у заштићено подручје, односно поједине објекте или делове заштићеног подручја.

Управљач заштићеног подручја дужан је да средства из става 1. овог члана користи за заштиту, развој и унапређење заштићеног подручја.

Средства од накнада из овог члана, управљач је дужан да води на посебном рачуну.

VI. ЗАШТИТА И ОЧУВАЊЕ ДИВЉИХ ВРСТА

Заштита и очување дивљих врста

Члан 87.

Под заштитом и очувањем дивљих врста подразумева се спречавање и контролисање свих радњи које утичу на смањивање бројности популација дивљих врста (убијање, узнемиравање, хватање, озлеђивање, чупање и сл.), уништавање или оштећивање њихових станишта, легла, гнезда или нарушавање њиховог животног циклуса односно повољног стања.

Повољно стање дивљих врста осигурава се заштитом њихових станишта и заштитним мерама за поједине врсте у складу са овим законом.

Заштита станишта дивљих врста

Члан 88.

При извођењу радова и активности у природи и коришћењу природних вредности на стаништима дивљих врста, примењују се мере, методе и техничка средства која доприносе очувању повољног стања врста, односно који у најмањој мери угрожавају дивље врсте и/или нарушавају станишта њихових популација, или се ти радови и активности могу ограничити у периоду који се поклапа са значајним фазама њиховог животног циклуса.

Очување дивљих врста и њихових станишта из става 1. овог члана саставни је део мера и услова заштите природе из члана 12. овог закона.

Строго заштићене дивље врсте

Члан 89.

Строго заштићена дивља врста може бити заштићена на територији целе Републике или на појединим њеним деловима.

Министарство одређује мере заштите за строго заштићене дивље врсте и мере заштите њихових станишта.

Ако је неко подручје привремено станиште строго заштићене дивље врсте, а његова се заштита не може осигурати на неки други начин, Министарство може посебним актом, уз прибављено мишљење министарства надлежног за послове пољопривреде и шумарства, прогласити то подручје или неки његов део привремено заштићеним док траје потреба за заштитом.

Заштита станишта строго заштићених дивљих врста прецизира се Актом из члана 51. овог Закона.

Мере заштите строго заштићених дивљих врста

Члан 90.

Забрањено је брање, сакупљање, уништавање, сеча или ископавање строго заштићених врста биљака и гљива у свим фазама биолошког циклуса.

Забрањено је држање и трговина самониклим строго заштићеним биљкама и гљивама.

Строго заштићене врсте животиња забрањено је у свим фазама биолошког циклуса:

- 1) хватати, држати и/или убијати;
- 2) оштећивати или уништавати њихове развојне облике, јаја, гнезда и легла, као и подручја њиховог размножавања или одмарања;
- 3) узнемиравати, нарочито у време размножавања, подизања младих, миграције и хибернације;
- 4) прикривати, држати, узгајати, трговати, увозити, извозити, превозити, отуђивати или на било који начин прибављати и јавно излагати животиње укључујући све њихове деривате и развојне облике.

У случају потребе управљања популацијом строго заштићених врста, могу се предузимати одговарајуће мере уз дозволу Министарства, а на предлог Завода.

Министарство води евиденцију о ухваћеним, убијеним и/или оштећеним строго заштићеним врстама и на предлог Завода одлучује о мерама заштите у циљу спречавања негативног утицаја на поједине врсте.

Списак строго заштићених дивљих врста и мере њихове заштите, уређују се актом Владе из члана 52. овог закона.

Дозвољене радње са строго заштићеним дивљим врстама

Члан 91.

Изузетно од одредбе члана 90. овог закона, у случају оправданог јавног интереса и под условом да се на тај начин додатно не угрози стање строго заштићене дивље врсте, Министарство може дозволити радње ради:

- 1) истраживања и образовања, поновног насељавања (репопулације), поновног уношења и узгоја у in-situ и ex-situ условима;
- 2) спречавања озбиљних штета на усевима, стоци, шумама, рибњацима, води и другим облицима својине;
- 3) заштите здравља и сигурности, ваздушне сигурности или других јавних интереса;

Дозволу за случај из става 1. тачка 1. овог члана издаје Министарство уз претходно прибављено мишљење Завода. За случајеве из става 1. тач. 2. и 3. овог члана потребно је и мишљење министарства надлежног за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде .

Дозвола из става 2. овог члана садржи назив врсте, начин, услове и рок коришћења, као и сврху коришћења.

Дозвола за истраживање строго заштићених дивљих врста

Члан 92.

За истраживање строго заштићених дивљих врста дозволу издаје Министарство уз претходно прибављено мишљење Завода.

За научно-истраживачки рад који се обавља на заштићеном подручју извођач је дужан да обавести управљача.

Извештај истраживања из става 1. овог члана доставља се Министарству, Заводу и управљачу заштићеног подручја на крају календарске године.

Извошење строго заштићених дивљих врста и/или њихових делова и деривата из става 1. овог члана у научноистраживачке сврхе врши се на основу дозволе коју издаје Министарство, у складу са законом.

Држање строго заштићених дивљих врста

Члан 93.

Примерци строго заштићених дивљих врста могу се држати у заточеништву и узгајати на основу дозволе Министарства, уз претходно прибављено мишљење Завода, под условом да се ради о:

- 1) примерцима који су законито увезени и имају власника;
- 2) примерцима који су законито стечени пре него што је врста законом заштићена;
- 3) примерцима одгајеним у за то регистрованим фармама, плантажама, центрима за размножавање;
- 4) случају из члана 91. овог закона.

Поједини примерци строго заштићене врсте могу се користити у научне и едукативне сврхе, ради размене, излагања и сл., на основу дозволе Министарства.

Лице које нађе строго заштићену дивљу животињу дужно је да одмах обавести најближу ветеринарску организацију и/или ветеринарску амбуланту приватне праксе и Министарство о:

- 1) пронађеним мртвим примерцима строго заштићених дивљих животиња,
- 2) примерцима строго заштићених дивљих животиња које су болесне или озлеђене у мери да нису способне да самостално преживе у природи.

Ветеринарска организација и ветеринарска амбуланта приватне праксе дужна је да утврди узроке угинућа пронађених мртвих строго заштићених дивљих животиња.

Трошкове поступка из става 4. овог члана сноси Министарство.

Министарство може лицу из става 3. овог члана дозволити на његов захтев држање болесне или озлеђене животиње ради лечења и опоравка.

Оправдане трошкове настале лечењем животиње сноси Министарство.

Министарство може дозволити изузетак од забране држања у заточеништву строго заштићених дивљих врста ако се ради о одузетим примерцима, о примерцима који нису способни за самостални опстанак у природи и ако то није у супротности с другим прописима и ратификованим међународним уговорима.

Сви примерци строго заштићених дивљих врста из става 8. овог члана морају бити обележени на прописани начин.

У сврху привременог збрињавања строго заштићених дивљих животиња формирају се наменска прихватишта.

Прихватиште у смислу овог закона је простор у којем животиње могу да проведу одређено време до трајног решавања њиховог смештаја.

Министар прописује услове за рад прихватишта.

Заштићене дивље врсте

Члан 94.

Заштићена дивља врста може бити заштићена на територији целе Републике или на појединим њеним деловима.

Заштићене дивље врсте гљива, лишајева, биљака, животиња и њихових делова, у циљу прераде, трговине, прекограничног промета, као и плантажног и фармерског узгоја, могу се сакупљати на основу дозволе, ако овим или другим законом није другачије прописано.

Списак заштићених дивљих врста, мере њихове заштите и коришћење, уређују се посебним подзаконским актом у складу са законом.

Начин коришћења заштићених дивљих врста

Члан 95.

Коришћење заштићених дивљих врста дозвољено је искључиво на начин којим се не угрожава њихово повољно стање.

Министар прописује мере и услове заштите заштићених дивљих врста које обухватају:

- 1) временску забрану коришћења;
- 2) квантитативно и квалитативно ограничење у коришћењу;
- 3) просторну забрану коришћења ради обнове популација до задовољавајућег нивоа.

Завод води евиденцију о начину и обиму коришћења заштићених дивљих врста ради утврђивања и праћења стања популација, изузев о заштићеним дивљим врстама чије је коришћење регулисано Законом о ловству и Законом о рибарству.

Ако се утврди да је због коришћења заштићена дивља врста угрожена, Министар може забранити или ограничити коришћење те врсте уз претходно мишљење Завода.

Дозвола за истраживање заштићених дивљих врста

Члан 96.

За истраживање заштићених дивљих врста дозволу издаје Министарство уз претходно прибављено мишљење Завода.

За научно-истраживачки рад који се обавља на заштићеном подручју извођач је дужан да обавести управљача.

Извештаји истраживања из става 1. овог члана достављају се Министарству, Заводу и управљачу заштићеног подручја на крају календарске године.

Изношење заштићених дивљих врста и/или њихових делова и деривата из става 1. овог члана у научноистраживачке сврхе врши се на основу дозволе коју издаје Министарство, у складу са законом.

Мере заштите миграторних врста

Члан 97.

Јавни путеви и друге врсте саобраћајница, телекомуникациони и електроенергетски системи, хидрограђевински и други објекти чијом се изградњом пресецају уобичајени коридори дневно-ноћних и сезонских миграција дивљих животиња, проузрокује фрагментација станишта или на други начин ремети њихов нормалан животни циклус, граде се на начин којим се умањују негативни ефекти и применом посебних конструкцијских и техничко-технолошких решења на самим објектима и у њиховој околини, током изградње и у периоду експлоатације.

Специјална техничко-технолошка решења (еколошки мостови, изграђени пролази и прелази, тунели, пропусне цеви, јаркови, сигурносни и усмеравајући објекти, рибље стазе и лифтови и др.) и мере заштите и одржавања, које омогућавају несметану и сигурну комуникацију дивљих животиња, прописује министар уз сагласност министарства надлежног за послове саобраћаја, уређења простора, шумарства и водопривреде.

Мере заштите и начин одржавања техничко-технолошких решења из става 2. овог члана прописује министар уз сагласност министарства надлежног за послове саобраћаја, уређења простора, шумарства и водопривреде.

Мере заштите птица

Члан 98.

Стубови и техничке компоненте средњенапонских и високонапонских водова изводе се на начин да се птице заштите од струјног удара и механичког озлеђивања.

Власник стубова и техничких компонената који су изграђени пре ступања на снагу овог закона, и који у великој мери угрожавају птице, предузеће у року од пет година од дана ступања на снагу овог закона мере заштите птица од струјног удара.

Локације струјних генератора покретаних ветром (ветрењаче) утврђују се тако да се избегну њихова важна станишта и путеви миграције.

Одредбе става 1. и 2. овог члана не односе се на горње водове железница.

Забрањена средства за хватање и убијање дивљих животиња

Члан 99.

Забрањена је употреба одређених средстава за хватање и убијање дивљих врста животиња, којима се угрожавају и узнемиравају њихове популације и/или станишта, а могу проузроковати њихово локално нестајање.

Забрањеним средствима се сматрају нарочито:

- 1) замке;
- 2) лепак;
- 3) хемијска средства типа атрактаната;
- 4) употреба живих животиња као мамаца у лову птица и дивљачи;
- 5) самострела;
- 6) електричне убојите или омамљујуће направе;
- 7) светлеће направе;
- 8) огледала и друге заслепљујуће направе;
- 9) одашиљачи звука (магнетофони, касетофони и др.) који емитују звукове дозивања, бола или јављања/оглашавања;
- 10) направе за осветљавање циља;
- 11) оптички нишани за ноћни лов с могућношћу електронског увеличавања или претварања слике;
- 12) експлозив;
- 13) отрови или омамљујући мамци;
- 14) аутоматско оружје;
- 15) летелице;
- 16) лов животиња возилима на моторни погон у покрету;

17) друга средства утврђена осталим законима и ратификованим међународним уговорима.

Поједина средства из става 2. овог члана могу се изузетно и ограничено користити у научно-истраживачке сврхе, а ради спровођења програма реинтродукције, мониторинга врста, премештања животиња, реализације програма заштите и очувања.

Дозволу за употребу средстава из става 3. овог члана издаје Министарство.

Уношење алохтоних врста

Члан 100.

Забрањено је уношење алохтоних дивљих врста и њихових хибрида у слободну природу на подручју Републике.

Изузетно, уношење из става 1. овог члана је дозвољено ако је научно и стручно доказано и прихватљиво с гледишта заштите природе и одрживог управљања, односно ако се уношењем не угрожава природно станиште аутохтоних дивљих врста.

Министарство издаје дозволу из става 2. овог члана на основу студије прихватљивости и студије о процени утицаја на животну средину.

Условне и начин уношења алохтоних дивљих врста и њихових хибрида у контролисаним условима (регистровани зоолошки вртови и друга узгајалишта) прописује министар у сагласности са министром надлежним за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде, а уз претходно прибављено мишљење Завода.

Ненамерно уношење алохтоних врста

Члан 101.

Ако дође до ненамерног уношења алохтоних дивљих врста и њихових хибрида у слободну природу на подручје Републике, или ако постоји оправдана сумња да ће доћи до таквог уношења, министар прописује мере поступања у циљу уништавања или спречавања даљег ширења унетих алохтоних дивљих врста и њихових хибрида.

Премештање јединки аутохтоних врста

Члан 102.

Премештање јединки аутохтоних дивљих врста у слободној природи на територији Републике, може се вршити на основу истраживања и планских докумената, у складу са овим и осталим законима.

Премештање из претходног става може се вршити под условом да се истраживањима утврди да такав поступак ни на који начин не угрожава повољан статус популација врсте.

Сагласност на премештање јединки аутохтоних дивљих врста у слободној природи даје Министарство уз претходно прибављено мишљење Завода.

Реинтродукција дивљих врста

Члан 103.

Реинтродукција дивљих врста у слободну природу на подручју Републике може се вршити на основу истраживања, програма реинтродукције и дозволе.

Пре сваке реинтродукције потребно је урадити студију изводљивости и студију процене утицаја на животну средину.

Обим и садржај студија из става 2. овог члана одређује Министарство на предлог Завода.

Реинтродукција дивљих врста може се вршити под условом да се истраживањима утврди да такав поступак доприноси повољном статусу врсте.

Дозволу из става 1. овог члана издаје Министарство уз претходно мишљење Завода и министарства надлежног за послове пољопривреде и шумарства.

Држање, узгој и трговина заштићеним дивљим врстама

Члан 104.

Примерци заштићених дивљих врста животиња и биљака могу се држати у заточеништву, узгајати, продавати и куповати, уз услов да власник има доказ да се ради о:

- 1) примерцима који су законито увезени;
- 2) примерцима који су законито стечени пре него што је врста законом заштићена;
- 3) примерцима одгајеним у за то регистрованим фармама, плантажама, центрима за размножавање;
- 4) примерцима за које власник има други доказ о законитом стицању, односно пореклу примерака.

Држање дивљих животиња

Члан 105.

Дивље животињске врсте забрањено је држати у заточеништву у неприкладним условима и без одговарајуће бриге.

Физичка или правна лица и предузетници који су власници заштићених дивљих животиња с намером њиховог држања у заточеништву, дужна су да о

томе обавесте Министарство у року од тридесет дана по стицању власништва над тим животињама, ради прибављања дозволе.

Заштићене дивље животиње из става 2. овог члана обавезно се обележавају на прописани начин.

Физичко или правно лице и предузетник који намерава да држи аутохтоне или алохтоне дивље животиње у заточеништву ради сопствених потреба или приказивања јавности у зоолошким вртovima, акваријумима, тераријумима или сличним просторима, дужно је да прибави дозволу Министарства.

Министар прописује услове држања, начин обележавања и евидентирања дивљих животиња из ст. 2. и 4. овог члана.

Дозвола из ст. 2. и 4. овог члана издаје се ако подносилац захтева докаже да су испуњени прописани услови из става 5. овог члана.

Узгој дивљих животиња

Члан 106.

Физичко или правно лице и предузетник који намерава да узгаја аутохтоне или алохтоне дивље врсте животиња, а чије гајење није регулисано посебним законом, дужно је да прибави дозволу у складу са овим законом.

Ако се у поступку издавања дозволе утврди да постоји опасност по здравље људи и животну средину, Министарство може затражити од подносиоца захтева из става 1. овог члана, да пре издавања дозволе изради студију о процени утицаја.

За дивље врсте животиња из става 1. овог члана Министарство прописује начин трајног обележавања и води евиденцију о овим врстама.

Власник дивље врсте животиње из става 1. овог члана обавезан је да осигура да та животиња не побегне у природу и одговоран је за штету коју та животиња проузрокује у случају бега.

Трговина дивљим животињама

Члан 107.

Правно лице, предузетник и физичко лице које обавља трговину живим аутохтоним или алохтоним дивљим животињским врстама, дужно је да обезбеди одговарајуће услове за држање животиња у складу са овим законом и другим прописима и да води евиденцију о трговини тим животињама.

Трговином из става 1. овог члана сматрају се продаја и куповина, стицање у комерцијалне сврхе, излагање јавности ради стицања добити, коришћење у сврху стицања добити, држање ради продаје, нуђење на продају или превоз ради продаје, најам и размена животиња.

Трговина се може вршити само примерцима узгајаним у пријављеним узгајалиштима или који имају доказ о пореклу, као и да је примерак или пошиљка прописно обележена.

Приликом трговине заштићеним животињама, продавац, односно власник је дужан да новом власнику изда потврду о пореклу животиње, као и рачун.

Одузимање дивљих животиња

Члан 108.

Примерке дивљих врста који се држе у заточеништву, гаје или којима се обавља трговина супротно условима из чл. 103. до 107. овог закона, одузима надлежни инспектор и издаје потврду о одузимању.

Одузети примерци из става 1. овог члана се привремено или трајно збрињавају код овлашћених физичких или правних лица на трошак Министарства.

За сврхе из става 1. и 2. овог члана, Министарство може основати прихватилиште за животиње.

Прекогранични промет заштићених врста

Члан 109.

Министарство издаје дозволу за увоз, извоз или ре-експорт биљних и животињских дивљих врста, њихових делова и деривата заштићених на основу закона, ратификованих међународних уговора и међународних докумената

Дозвола из става 1. овог члана издаје се под следећим условима:

- 1) да је право располагања јединком врсте дивље животиње, гљиве и биљке стечено у складу са законом;
- 2) да су животиње или пошиљка обележени на прописани начин.

Дозвола из става 1. овог члана издаје се и за врсте чији један или оба родитеља припадају дивљој врсти.

У циљу заштите врста из става 1. овог члана министар прописује:

- 1) услове и поступак под којима се обавља увоз, извоз, ре-експорт, трговина, и узгој врста из става 1. овог члана,
- 2) издавање дозвола и других аката (потврде, сертификати, мишљења),
- 3) спискове врста, њихових делова и деривата који подлежу издавању дозвола, односно других аката,
- 4) врсте, њихове делове и деривате чији је увоз односно извоз забрањен, ограничен или обустављен,
- 5) изузетке од издавања дозволе,
- 6) садржину, изглед и начин вођења регистра издатих дозвола,
- 7) начин обележавања животиња или пошиљки,
- 8) начин спровођења надзора и вођења евиденције
- 9) израду извештаја и др.

При увозу, извозу, ре-експорту и транзиту, живе животиње морају се превозити и чувати на начин којим се ни најмање не озлеђује или оштећује њихово здравље или се са њима нехумано поступа, у складу с посебним прописима.

Пријава прекограничног промета заштићених врста

Члан 110.

Увоз, извоз, ре-експорт и транзит заштићених дивљих врста, њихових делова и деривата обавезно се пријављује царинској служби, у складу са одредбама овог закона и другим прописима.

Ветеринарско здравствени и фитосанитарни преглед и контролу пошиљки из става 1. овог члана над којима постоји надлежност граничне ветеринарске и фитосанитарне инспекције спроводи се у складу с посебним прописима. Граничне прелазе на којима се може обављати увоз, извоз, реекспорт или транзит, заштићених врста, њихових делова и деривата, као и услове у погледу њихове опремљености и оспособљености за обављање тих послова, прописује министар надлежан за послове пољопривреде, шумарства и водопривреде уз сагласност Министра.

Царинска служба дужна је да приликом увоза, извоза, ре-експорта и транзита врста, из члана 109. став 1. овог закона прегледа одговарајуће дозволе и овери прелазак границе у за то предвиђеној рубрици обрасца дозволе.

У случају увоза/извоза, ре-експорта, царинска служба оригинал дозволе оверава и копира у два примерка, један доставља Министарству, други задржава за своју евиденцију, а оверени оригинал враћа увознику/ извознику.

Обавезе царинске службе

Члан 111.

Ако приликом увоза, извоза, ре-експорта или транзита царинска служба не може да одреди врсту животиње, гљиве или биљке чији увоз или извоз подлеже ограничењима или забранама, може их:

1) на трошак царинског обвезника (примаоца односно пошиљаоца робе), сама чувати или дати некоме на чување до утврђивања статуса врсте чији увоз, извоз, ре-експорт или транзит подлеже ограничењима;

2) препустити царинском обвезнику до окончања поступка, али уз забрану располагања.

Царинска служба може од царинског обвезника захтевати потврду да предметна врста није под заштитом.

Врсте за које царинска служба утврди да се увозе, извозе или да су у транзиту без прописаних дозвола или других докумената, заплењују се до окончања поступка.

О заплењеним врстама издаје се потврда.

Заплењене врсте предају се на чување, од стране министарства овлашћеном правном или физичком лицу, а могу се оставити на чување и царинском обвезнику уз забрану располагања.

Ако се прописана дозвола или други затражени документи не доставе у року од месец дана након заплене или у продуженом року који може износити најдуже два месеца, царинска служба доноси одлуку о одузимању.

Ако се при царинској обради утврди да се ради о врстама за које нема увозне или извозне дозволе, одузимају се, а о одузетим врстама издаје се потврда.

У случајевима из ст. 3. до 7. овог члана царинска служба дужна је да у најкраћем року обавести Министарство које одлучује о збрињавању одузетих врста, имајући у виду одредбе посебних прописа и ратификованих међународних уговора.

Када се врсте заплене или одузму, трошкове (трошкови хране, смештаја, превоза, враћања и друго) сноси царински обвезник.

Ако није утврђен царински обвезник трошкове сноси превозник или наручилац.

VII. ЗАШТИТА ПОКРЕТНИХ ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОКУМЕНАТА

Члан 112.

Заштићена геолошка, палеонтолошка и биолошка документа (фосили, минерали, кристали и др.) чувају се на месту где су нађени, а налазиште ужива заштиту као заштићено природно добро.

Ако се поједина заштићена геолошка и палеонтолошка документа (фосили, минерали, кристали и др.) не могу заштитити на налазишту, дају се на чување правном лицу (музеју, завичајном музеју, музеју у саставу факултета или збирци) које је дужно да осигура њихову стручну заштиту (инвентаризацију, детерминацију, препарацију и конзервацију, стално одржавање и надгледање) и омогући њихову употребу у образовне и научне сврхе као и музеолошку делатност.

Министар прописује ближе услове под којима се фосили, минерали и кристали могу дати правном лицу на заштиту и чување.

Вредне ботаничке и зоолошке збирке уживају заштиту као заштићено природно добро. Оне могу бити власништво правног лица, предузетника или физичког лица, које је дужно да осигура њихову стручну заштиту и омогући њихову употребу у образовне и научне сврхе, као и кроз музеолошку делатност.

Ограничења и забране

Члан 113.

Забрањено је узимати из природе геолошка и палеонтолошка документа (фосиле, минерале, кристале, пећински накит и др.) која су проглашена

заштићеним природним добрима или се налазе на објекту геонаслеђа, заштићеном налазишту или лежишту минералних сировина.

Изузетно, Министарство може дозволити узимање из природе фосила, минерала и кристала који су проглашени заштићеним природним добрима или се налазе на објекту геонаслеђа, заштићеном налазишту или лежишту минералних сировина, ради научног и стручног истраживања, образовања, излагања на изложбама и др.

Поступање са геолошким и палеонтолошким документима

Члан 114.

Пронађена геолошка и палеонтолошка документа (фосили, минерали, кристали, пећински накит и др.) која би могла представљати заштићену природну вредност налазач је дужан да пријави Министарству у року од осам дана од дана проналаска, и предузме мере заштите од уништења, оштећивања или крађе.

Министарство доноси решење о истраживању налазишта геолошких и палеонтолошких докумената (фосила, минерала, пећинског накита и др) најкасније у року од тридесет дана од дана пријаве налазишта, којим прописује услове заштите природе.

Ако Министарство не одреди другачије, налазач не може на месту налаза да обавља радње и активности које би могле проузроковати уништавања или оштећивања налаза, осим примене мера заштите.

Власник или корисник права на земљишту на којем су пронађена геолошка и палеонтолошка документа дужни су да омогуће истраживање налазишта у складу са решењем Министарства.

Истраживање налазишта може да обавља правно лице, предузетник или физичко лице на основу истражног права.

Правно лице, предузетник или физичко лице дужно је да у року од тридесет дана од дана обављеног истраживања достави Министарству извештај о обављеном истраживању са подацима о стању налазишта, могућој угрожености налазишта, и о потребним додатним истраживањима и додатним мерама заштите.

Ако се ради о потенцијалном објекту геонаслеђа, правно лице, предузетник или физичко лице дужно је да у истом року поднесе извештај Заводу о обављеном истраживању са подацима о стању налазишта, могућој угрожености налазишта, и о потребним додатним истраживањима и додатним мерама заштите.

Промет покретних заштићених природних докумената

Члан 115.

Забрањен је извоз свих покретних заштићених природних докумената који су проглашени заштићеним природним добрима.

Изузетно, Министарство може дозволити извоз, односно изношење покретних заштићених природних добара ради научног истраживања, образовања или излагања.

У дозволи из става 2. овог члана утврђују се услови извоза покретних заштићених природних докумената у складу са њиховом врстом.

VIII. ОЧУВАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ СПЕЛЕОЛОШКИХ ОБЈЕКТА

Мере заштите спелеолошких објеката

Члан 116.

У спелеолошким објектима и њиховој околини забрањено је:

1) загађивати водотоке и изворе, упуштати, уносити и остављати отровне материје, чврсте отпатке и угинуле животиње или депоновати било коју врсту отпадака на начин и на местима да могу бити унети у спелеолошки објекат текућом водом или слободним кретањем;

2) уништавати, оштећивати или односити делове пећинског накита, пећинских седимената, фосилних остатака и артефаката;

3) уништавати или односити примерке фауне и флоре и нарушавати њене станишне услове;

4) изводити грађевинске радове који могу проузроковати значајне неповољне и трајне промене геоморфолошких и хидролошких обележја.

Мере у случају откривања новог спелеолошког објекта

Члан 117.

Ко у току истраживања или обављања других радова открије до тада непознат спелеолошки објекат или неистражени део познатог спелеолошког објекта дужан је да одмах а најкасније у року од три дана о томе обавести министарство.

Уколико би наставак радова могао изазвати оштећења тог спелеолошког објекта, извођач радова дужан је да привремено обустави радове.

Министарство ће у року од 15 дана од пријема обавештења из става 1. овог члана, а на основу прибављеног мишљења Завода (за заштиту природе Србије), донети решење односно други акт о утврђивању статуса тог спелеолошког објекта са условима и мерама његове заштите и коришћења.

Услови заштите и коришћења спелеолошких објеката

Члан 118.

Спелеолошки објекти могу се користити за научна и друга истраживања, образовни рад, спорт, рекреацију и туризам, као и за друге потребе у складу са законом.

За радове и активности у спелеолошком објекту потребно је претходно одобрење министарства, а нарочито за:

- 1) уређење спелеолошког објекта за туристичку посету;
- 2) научна и стручна истраживања;
- 3) истраживања из спортских и рекреативних разлога;
- 3) образовни рад у неуређеном спелеолошком објекту;
- 5) снимање филмова и комерцијално фотографисање;
- 6) организовање културно-уметничких и других манифестација;
- 7) коришћење спелеолошког објекта за другу намену која подразумева грађевинске радове, затварање постојећег или отварање новог улаза, проширивање постојећих или просецање нових канала, или ако та намена захтева посебан режим посете и боравка.

За научноистраживачке, музејске и друге културне потребе може се одобрити узимање узорака пећинског накита и пећинских седимената, вода, фосилних остатака, примерака живог света и артефаката из спелеолошких објеката.

Одобрење из става 2. и 3. овог члана министарство издаје у року од 15 дана од дана подношења захтева.

Издавање одобрења из става 2. тачка 2),овог члана може се поверити стараоцу односно управљачу уколико је спелеолошки објекат посебно заштићен као природно добро или се налази на другом заштићеном подручју

Подносилац захтева за обављање радњи из става 2. и 3. овог члана прибавља и уз захтев за одобрење прилаже услове заштите природе које издаје Завод (за заштиту природе Србије).

Управљање спелеолошким објектима

Члан 119.

Право коришћења спелеолошког објекта за туристичке и привредне сврхе могу стећи правна и физичка лица актом о заштити, давањем на коришћење, закупом или добијањем концесије у складу са законом.

Спелеолошки објекат и његова околина могу се установити за посебно заштићено природно добро у поступку и на начин утврђен овим законом.

Спелеолошки објекти који се налазе у оквиру других заштићених подручја уживају заштиту и могу се користити сходно акту о установљењу и другим документима стараоца, односно управљача тог заштићеног подручја.

Ако акт о заштити спелеолошког објекта односно другог заштићеног подручја доноси општина или град, на тај акт општина или град прибавља сагласност министарства.

Коришћење спелеолошких објеката из става 2. и 3. овог члана за туристичке и привредне сврхе може се поверити управљачу односно стараоцу или другом лицу из става 1. овог члана.

Обавезе и права власника односно корисника земљишта

Члан 120.

Власник односно корисник земљишта на коме се налази спелеолошки објекат дужан је да:

1) омогући приступ, улазак и коришћење тог спелеолошког објекта у одобрене сврхе,

2) да обрађује земљиште и обавља друге радове на начин који неће угрозити или оштетити вредности спелеолошког објекта;

3) да о сазнањима о неовлашћеном уласку у спелеолошки објекат и његовом непрописном коришћењу обавести министарство, орган општинске управе надлежан за послове заштите животне средине или управљача односно староца уколико је спелеолошки објекат под заштитом.

Власник или корисник земљишта на коме се налази спелеолошки објекат има право првенства при давању тог спелеолошког објекта на коришћење или под закуп, као и при додели концесије.

Власник или корисник земљишта на коме се налази спелеолошки објекат има право на накнаду за претрпљену штету или за ограничења којима је подвргнут у вези коришћења спелеолошког објекта сразмерно умањеном приходу.

Висина накнаде одређује се споразумно, а у случају спора о висини накнаде одлучује суд.

Накнада се исплаћује из средстава лица које је по неком од основа из става 1. члана уживалац права коришћења, односно из средстава доносиоца акта о заштити уколико је спелеолошки објекат установљен за заштићено природно добро или се налази у оквиру граница другог заштићеног подручја.

Катастар спелеолошких објеката

Члан 121.

За евиденцију спелеолошких објеката заснива се Катастар спелеолошких објеката Републике Србије као дигитални географски информациони систем (у даљем тексту: катастар) који води министарство.

Министарство може део послова на вођењу катастра поверити једној или више институција односно организација.

Катастар садржи меродавне податке о положају, особинама, вредностима, власништву, истраживању и коришћењу спелеолошких објеката.

Научне и стручне институције и установе које се баве истраживањима спелеолошких објеката и спелеолошке организације дужне су да организацији задуженој за катастар редовно достављају податке о резултатима истраживања

Ближи садржај, начин заснивања и вођења катастра, права и обавезе спелеолошких организација и других институција прописале министар посебним актом у року од 6 месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Актом из става 5. овог члана ближе ће се утврдити и поступак прибављања одобрења и стицања права за коришћење спелеолошких објеката.

IX. ОРГАНИЗАЦИЈА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Обављање управних послова заштите природе

Члан 122.

Управне послове заштите природе обавља Министарство, надлежни орган аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе.

Државни органи, органи аутономне покрајине и органи јединице локалне самоуправе су дужни, у складу с овим законом, Стратегијом, програмима заштите природе и документима просторног планирања да:

- 1) се старају о очувању природе, природних вредности и предеоне разноврсности на своме подручју;
- 2) проглашавају заштићена природна добра из своје надлежности,
- 3) обезбеђују услове за заштиту и очување заштићених природних добара из своје надлежности;
- 4) учествују у поступку проглашења заштићених подручја које проглашава Народна скупштина или Влада;
- 5) учествују у изради планова управљања заштићеним подручјима из своје надлежности;
- 6) обавештавају јавност о стању природе и природних вредности на свом подручју и о предузимању мера заштите и очувања;
- 7) пружају потребну помоћ јединицама локалне самоуправе на заштити природе на њиховом подручју;
- 8) обављају и друге послове прописане овим законом и прописима донетим на основу овог закона.

Обављање стручних послова заштите природе

Члан 123.

Стручне послове заштите природе обавља Завод за заштиту природе Србије.

Завод је установа која своју делатност обавља као јавна служба.

Седиште Завода је у Београду.

Завод је јединствена установа у којој се послови из утврђеног делокруга рада реализују у оквиру више унутрашњих организационих целина.

Послови који представљају садржај рада Завода обављају се у његовом седишту и више територијалних организационих радних јединица, које немају посебна овлашћења у правном промету нити својство правног лица.

Делатност Завода

Члан 124.

Завод у оквиру своје делатности обавља стручне послове заштите природе који се односе на:

- 1) прикупљање и обраду података о природи и природним вредностима;

- 2) праћење стања и оцену очуваности природе и степена угрожености објеката геонаслеђа, дивљих врста и њихових станишта, станишних типова, екосистема, еколошки значајних подручја, заштићених подручја, еколошких коридора, еколошке мреже и предела;
- 3) израду студија заштите којима се утврђују вредности подручја предложених за заштиту и начин управљања тим подручјима;
- 4) израду предлога акта о заштити подручја;
- 5) израда предлога акта о престанку заштите подручја;
- 6) израда предлога за претходну заштиту подручја;
- 7) давање услова за радове на заштићеним природним добрима (члан 51. старог закона).
- 8) издавање мишљења на план управљања заштићеног подручја;
- 9) вршење стручног надзора на заштићеним природним добрима са предлогом мера;
- 10) пружање стручне помоћи управљачима заштићених природних добара, органима локалне самоуправе, удружењима грађана, групама грађана и појединцима на заштити природе, предела и природних добара;
- 11) утврђивање услова и мера заштите природе и природних вредности у поступку израде и спровођења просторних и урбанистичких планова, пројектне документације, основа (шумских, ловних, риболовних, водoprивредних и др.), програма и стратегија у свим делатностима које утичу на природу;
- 12) обављање стручних послова у поступку израде оцене прихватљивости радова и активности у природи, припремања и спровођења пројеката и програма на заштићеном подручју;
- 13) предлагање обима и садржаја студија изводљивости и процене утицаја на животну средину у поступку реинтродукције и насељавања дивљих врста у слободну природу;
- 14) вођење евиденције о начину и обиму коришћења, као и факторима угрожавања заштићених и строго заштићених дивљих врста ради утврђивања и праћења стања њихових популација;
- 15) учествовање у поступку јавног увида ради проглашавања заштићених природних добара;
- 16) организовање и спровођење васпитно-образовних и промотивних активности у заштити природе;
- 17) учешће у спровођењу ратификованих међународних уговора о заштити природе;
- 18) вођење регистра заштићених природних добара и других података од значаја за заштиту природе;
- 19) инвентаризацију појединачних елемената геолошке, биолошке и предеоне разноврсности са статистичким анализама и извјештајима о њиховом стању;
- 20) вођење базе података у области заштите природе као дела јединственог информционог система Агенције за заштиту животне средине;
- 21) обавештавање јавности о природним вредностима, заштити природе, њеној угрожености, факторима и последицама угрожавања;

22) обављање и других послова утврђених овим законом.

Завод обавља послове из става 1. овога члана у складу с годишњим и петогодишњим програмом рада.

Годишњи и петогодишњи програм рада из става 2. овога члана доноси се уз сагласност Министарства.

Петогодишњи програм рада из става 2. овога члана доноси се уз сагласност Министарства и Владе.

О остварењу годишњег и вишегодишњег програма рада Завод подноси извештај Министарству и Влади на начин прописан статутом Завода.

Податке из евиденција, база података, катастра и регистара о стању природе и њених вредности Завод доставља једанпут годишње Агенцији за заштиту животне средине.

Средства за обављање делатности Завода прописане овим законом и за рад Завода обезбеђују се из буџета Републике и из других извора у складу са законом.

Управни одбор

Члан 125.

Заводом управља Управни одбор, Надзорни одбор и директор.

Председника и чланове Управног одбора именује и разрешава Влада.

Састав, трајање мандата председника и чланова Управног одбора, делокруг и начин његовог рада уређује се статутом Завода у складу са законом

Директор

Члан 126.

Директор заступа и представља Завод.

Директор Завода има права и обавезе утврђене законом, актом о оснивању и статутом Завода.

Директора Завода именује и разрешава Влада.

За директора Завода може се именовати лице које има високу стручну спрему и пет година радног искуства у струци, као и друге услове прописане статутом Завода.

Надзорни одбор

Члан 127.

Председника и чланове Надзорног одбора именује и разрешава Влада.

Састав, трајање мандата председника и чланова Надзорног одбора, делокруг и начин његовог рада уређује се статутом Завода у складу са законом.

Надзор над законитошћу рада

Члан 128.

Надзор над законитошћу рада Завода врши Министарство.

X. ЗНАК ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Знак заштите природе

Члан 129.

Ради промовисања заштите природе и идентификације службеног лица у поступку надзора и предузимања мера на заштити природе користи се знак заштите природе.

Министар ближе прописује изглед знака, поступак и услове за његово коришћење.

Дан заштите природе

Члан 130.

У циљу унапређивања заштите природе обележава се сваке године Дан заштите природе.

У Дану заштите природе организују се васпитне, образовне, рекреативне, стручне и друге активности којима се на примерен начин подстиче и унапређује заштита природе.

Дан заштите природе обележава се сваке године, 11. априла.

XI. ФИНАНСИРАЊЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Обезбеђење средстава за заштиту природе

Члан 131.

У буџету Републике обезбеђују се средства за заштиту природних вредности од међународног и републичког значаја, као и оних природних вредности које утврди Министарство, за новчане и друге подстицајне мере прописане овим законом, за накнаде штета нанетих од заштићених животиња, за остварење права прече куповине, за накнаде власницима и корисницима права на некретнинама за ограничења којима су подвргнути у заштићеним природним добрима/ресурсима

које су од међународног и републичког значаја, као и за друге намене утврђене овим законом.

У буџету аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе обезбеђују се средства за заштиту природних подручја које она проглашава, за новчане и друге подстицајне мере прописане овим законом, као и за остваривање права прече куповине и накнаде власницима и корисницима права на некретнинама за ограничења којима су подвргнути у тим заштићеним подручјима.

Средства за финансирање заштите природе осигуравају се коришћењем природних добара/ресурса и заштићених подручја, ако овим или посебним законом није другачије прописано, и из других извора утврђених законом или прописима донетим на основу овог закона.

Подстицајне мере за очување и заштиту биолошке и преоне разноврсности

Члан 132.

Очување угрожених дивљих врста и угрожених станишних типова подстиче се новчаним накнадама и повољним кредитирањем заштитних радњи.

Подстицајне мере из става 1. овог члана намењене су и заштити и очувању биолошке и преоне разноврсности, а нарочито при управљању које уважава и спроводи мере очувања биолошке и преоне разноврсности, и које није штетно за природу, као и за давање накнада правним лицима, предузетницима и физичким лицима који ради заштите биолошке и преоне разноврсности трпе одговарајућа ограничења или штете.

Влада утврђује новчани подстицај и накнаде из става 1. и 2. овог члана.

XII. ЧУВАЊЕ ЗАШТИЋЕНИХ ПОДРУЧЈА

Чувари природе

Члан 133.

Непосредни надзор на заштићеном подручју врши чуварска служба коју обезбеђује управљач.

Чувар заштићеног подручја контролише спровођење правила унутрашњег реда у заштићеном подручју и обавља послове чувања заштићеног подручја.

Права и дужности чувара

Члан 134.

Ако у вршењу чуварске службе чувар заштићеног подручја утврди да је учињена радња супротно правилима унутрашњег реда или друге законом утврђене

забране кршења режима заштите, или ако постоји основана сумња да је учињен прекршај, односно кривично дело, овлашћен је и дужан да:

- 1) прати кретање и активности посетилаца и легитимише лица која затекне у заштићеном подручју;
- 2) изврши преглед свих врста возила, пловила и товара;
- 3) изврши сваки преглед, осим станова и других просторија, за чији је преглед потребан судски налог;
- 4) привремено одузме предмете којима је извршен прекршај или кривично дело и предмете који су настали или прибављени извршењем таквог дела, као и да ове предмете, без одлагања, преда управљачу заштићеног подручја ради чувања;
- 5) лице без личних исправа, затечено у вршењу прекршаја или кривичног дела, приведе надлежном органу унутрашњих послова;
- 6) на лицу места наплати новчану казну прописану за учињени прекршај;
- 7) затражи успостављање претходног стања, односно нареди мере за спречавање и уклањање штетних последица;
- 8) сарађује са власницима и корисницима права на некретнинама у заштићеном подручју у циљу заштите природе;
- 9) сарађује са корисницима природних ресурса у заштићеном подручју и координира заједничке акције у циљу заштите и рационалног коришћења природних ресурса;
- 10) прати стања биљних и животињских врста, као и других вредности заштићеног подручја;
- 11) пружа помоћ посетиоцима заштићеног подручја и локалном становништву;
- 12) подноси прекршајну или кривичну пријаву.

У вршењу службе чувар је дужан да покаже службену легитимацију.

Легитимацију чувара заштићеног подручја издаје управљач заштићеног подручја на обрасцу који прописује министар.

Чувар заштићеног подручја мора да има најмање средњу стручну спрему, једну годину радног искуства у струци и положен стручни испит и да испуњава прописане услове за ношење оружја и друге услове, утврђене актом управљача.

За време службе, чувар заштићеног подручја носи службену одећу, оружје, знак заштите природе и знак заштићеног подручја које чува и наоружан је оружјем које одреди управљач.

ХШ. НАДЗОР

Надзор над радом и применом закона

Члан 135.

Надзор над применом одредаба овога закона и прописа донетих на основу овог закона врши министарство, ако овим законом није другачије прописано.

Министарство врши и надзор над радом управљача заштићених природних добара, Завода и ималаца јавних овлашћења у вршењу поверених послова.

Инспекцијски надзор

Члан 136.

Инспекцијски надзор врши Министарство преко инспектора за заштиту животне средине (у даљем тексту: инспектор) у оквиру делокруга утврђеног овим законом.

Аутономној покрајини поверава се вршење инспекцијског надзора над применом одредаба овог закона на заштићеним подручјима, која се налазе на територији аутономне покрајине.

Права и дужности инспектора

Члан 137.

У вршењу инспекцијског надзора инспектор има права и дужност да утврђује:

- 1) коришћење и употребу заштићених природних вредности и других делова природе;
- 2) спровођење услова и мера заштите природе, других аката издатих на основу овога закона и других прописа;
- 3) спровођење компензацијских мера;
- 4) спровођење планова управљања природним добрима/ресурсима у делу који се односи на мере и услове заштите природе;
- 5) спровођење плана управљања и програма заштите, очувања, коришћења и унапређења заштићене природе и њених вредности;
- 6) спровођење плана управљања и других аката заштићеног подручја;
- 7) радње које могу проузроковати промене и оштећења на заштићеном подручју или другим заштићеним природним добрима;
- 8) спровођење непосредне заштите, очувања и коришћења заштићених природних добара;
- 9) спровођење мера и услова заштите заштићених природних добара, заштићених биљних и животињских врста и гљива;
- 10) да ли се извоз, увоз и транзит заштићених дивљих врста биљака и животиња и гљива врши у складу са овим законом и прописима донетим на основу овог закона;
- 11) да ли се уношење и поновно уношење дивљих врста у природу врши у складу са одредбама овог закона;
- 12) информисање јавности о стању природе, плановима управљања заштићеног подручја;
- 13) спровођење других прописаних услова и мера заштите биолошке и предеоне разноврсности утврђених овим законом и прописа донетих на основу овог закона;

- 14) да ли се спроводи мониторинг стања природе и њених вредности;
- 15) да ли се води регистар заштићених природних добара и друге прописане евиденције;
- 16) да ли се генетички материјал користи у складу са овим законом и посебним прописима;
- 17) да ли управљач заштићеног подручја извршава обавезе установљене актом о заштити;
- 18) да ли управљач заштићеног подручја користи средства за рад и обављање послова на заштити и унапређивању заштићеног подручја;
- 19) да ли се коришћење фосила, минерала кристала и бигра или истраживање њихових налазишта врши у складу са овим законом;
- 20) да ли се сакупљање и стављање у промет дивљих врста биљака, животиња и гљива њихових развојних облика и делова врши у складу са прописаним условима;
- 21) да ли се вештачко пресељавање и насељавање популација или делова популација аутохтоних врста врши у складу са одредбама овог закона;
- 22) да ли се држање, узгој и трговина дивљим животињама обавља са дозволом и под условима и на прописани начин.

Овлашћења инспектора

Члан 138.

У вршењу инспекцијског надзора инспектор је овлашћен да:

- 1) забрани коришћење и употребу заштићених природних вредности и других делова природе без одобрења или противно одобрењу;
- 2) нареди спровођење услова и мера заштите природе, других аката издатих на основу овога закона и других прописа;
- 3) нареди спровођење компензацијских мера;
- 4) нареди спровођење планова управљања природним добрима/ресурсима у делу који се односи на мере и услове заштите природе;
- 5) нареди спровођење плана управљања и програма заштите, очувања, коришћења и унапређења заштићене природе и њених вредности;
- 6) нареди спровођење плана управљања и других аката заштићеног подручја;
- 7) забрани радње које могу проузроковати промене и оштећења на заштићеном подручју или другим заштићеним природним добрима;
- 8) нареди спровођење непосредне заштите, очувања и коришћења заштићених природних добара;
- 9) нареди спровођење мера и услова заштите заштићених природних добара, заштићених биљних и животињских врста и гљива;
- 10) забрани извоз, увоз и транзит заштићених дивљих врста биљака и животиња и гљива ако се промет врши супротно са овим законом и прописима донетим на основу овог закона и ратификованим међународним уговорима;
- 11) забрани уношење дивљих врста у природу ако је у супротности са одредбама овог закона;

12) нареди информисање јавности о стању природе, плановима управљања заштићеног подручја;

13) нареди спровођење других прописаних услова и мера заштите биолошке и предеоне разноврсности утврђених овим законом и прописа донетих на основу овог закона;

14) нареди спровођење мониторинга стања природе и њених вредности;

15) нареди вођење регистара заштићених природних добара и друге прописане евиденције;

16) забрани да се генетички материјал користи супротно одредбама овог закона и посебним прописима;

17) нареди да управљач заштићеног подручја извршава обавезе установљене актом о заштити;

18) нареди да управљач заштићеног подручја користи средства за рад и обављање послова на заштити и унапређивању заштићеног подручја;

19) забрани коришћење фосила, минерала кристала и бигра или истраживање њихових налазишта ако је у супротности са овим законом;

20) забрани сакупљање и стављање у промет дивљих врста биљака, животиња и гљива њихових развојних облика и делова ако се сакупљање и стављање у промет врши без дозволе и супротно прописаним условима;

21) забрани вештачко пресељавање и насељавање популација или делова популација аутохтоних врста без дозволе или супротно прописаним условима;

22) забрани држање, узгој и трговину дивљим животињама без дозволе или под условима и на прописани начин;

23) забрани оштећивање или уништавање станишта заштићених дивљих врста;

24) забрани друге радње и активности које су у супротности са одредбама овог закона и прописа донетих на основу њега.

Ради спречавања настанка неотклоњивих штета на заштићеном природном добру, биолошкој и предеоној разноврсности, смањивања штете настале због обављања недозвољених делатности, радњи или активности, односно ради предузимања хитних заштитних мера, или ради отклањања непосредне опасности за живот и здравље људи или имовину, инспектор може, у току надзора донети решење и усмено.

Констатација о издатом усменом решењу уноси се у записник, уз назнаку да ће писано решење бити донето у року од 8 дана.

На решења инспектора из ст.1 и 2 . дозвољена је жалба.

Решење инспектора из става 1. тач. 1), 7), 10), 11), 16), 19), 20), 21), 22), 23) и 24) овог члана је коначно, и против њега се може водити управни спор.

Члан 139.

Ако у току вршења инспекцијског надзора инспектор оцени да су, поред повреде овог закона повређени и други закони и прописи којима се уређују питања од значаја за заштиту природе или појединог њеног дела, дужан је, поред предузимања мера за које је овлашћен, да обавести други надлежни орган.

Други надлежни инспекцијски орган о предузетим мерама извештава инспектора.

У случајевима када инспектор утврди такве повреде закона за које су истовремено прописане и надлежности других инспекцијских органа, обавезан је да без одлагања, обавести министра како би се заједнички извршио надзор и предузеле одговарајуће мере.

Одузимање заштићених природних добара

Члан 140.

У вршењу инспекцијског надзора инспектор има право и дужност да привремено одузме:

- 1) предмете, робу или уређаје чија употреба није дозвољена или који су настали, односно којима су извршене недозвољене радње;
- 2) покретна заштићена природна документа или заштићену дивљу врсту, и наложи њихово чување.

На решење инспектора из става 1. овог члана, може се изјавити жалба Министру.

О трајном одузимању заштићеног природног добра и предмета из става 1. овог члана одлучује надлежни суд.

Заштићене дивље врсте које су стечене противзаконитом радњом, а које су подложне кварењу, или се не могу одговарајуће збринуте или ако њихово чување захтева веће трошкове, продају се.

Одлуку о продаји, начину и условима продаје доноси министар.

Остварена средства чувају се на привременом рачуну Министарства, до окончања судског поступка.

Изузетно, са одузетим покретним заштићеним природним документима и заштићеним дивљим врстама из става 1. овог члана, може се поступити и на други примерени начин за њихово очување и заштиту, а на предлог Завода (пуштање у природу, уступање зоолошком врту или другој установи, и сл.) уз потврду, на чување и презентацију, али не у сврху трговине.

XIV. НАДЛЕЖНОСТ ЗА РЕШАВАЊЕ ПО ЖАЛБИ

Члан 141.

На решење инспектора, решава министар.

Жалба се изјављује у року од 15 дана од дана достављања решења.

Жалба не одлаже извршење решења.

По жалби на првостепено решење надлежног органа аутономне покрајине у вршењу поверених послова решава министар.

По жалби на првостепено решење подручне јединице Министарства решава министар.

По жалби на првостепено решење Министарства, решава Влада

XV. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Привредни преступи

Члан 142.

Новчаном казном од 1.500.000 до 3.000.000 динара казниће се за привредни преступ правно лице ако:

1) користи простор, природне вредности на начин који проузрокује дугорочно нарушавање биолошке, геолошке, хидролошке, педолошке и предеоне разноврсности, не планира и спроводи мере заштите и не изврши санацију (члан 8. став 2; и члан 9. став 2. и члан 10);

2) планове, планску документацију, основе и програме за заштићена природна добра донесе без сагласности Министарства (члан 12. став 5);

3) за планиране пројекте и активности у природи који нису обухваћени проценом утицаја на животну средину, а који сами или с другим пројектима или активностима могу имати утицај на еколошки значајно подручје или заштићено природно добро, не прибави оцену њихове прихватљивости (члан 13. ст. 1 и 2.);

4) не спроводи компензацијске мере (члан 14.);

5) без одлагања и о свом трошку не отклони штетне последице које су у природи и природним вредностима настале услед пројеката и активности изведених без утврђених услова заштите природе или супротно датим условима (члан 15.);

6) употребљава хемијска средства у природним екосистемима (члан 30. став 2);

7) обавља радње и/или активности које могу да доведу до нарушавања или уништавања еколошки значајног подручја (члан 48. став 2.);

8) обавља радње и/или активности које могу да доведу до нарушавања или уништавања међународно еколошки значајног подручја (члан 51. став 3.);

9) сакупља биљке, гљиве и њихове делове, хвата и убија животиње у сврху прераде, трговине и другог промета без дозволе и других прописаних услова (члан 94.);

10) не изврши пријаву прекограничног промета заштићених врста царинској служби (члан 110.).

За привредни преступ из става 1 овог члана, може се изрећи новчана казна у сразмери са висином учињене штете, неизвршене обавезе, или вредности робе или друге ствари која је предмет привредног пресупа, а највише до двадесетоструког износа учињене штете, неизвршене обавезе или вредности робе или друге ствари која је предмет привредног пресупа

Новчаном казном у износу од 100.000 до 200.000 динара казниће се за привредни преступ из става 1. овога члана и одговорно лице у правном лицу.

За привредни преступ из става 1. овог члана, поред прописане новчане казне привредном друштву, предузећу или другом правном лицу може се изрећи и заштитна мера забране обављања одређене привредне делатности, а одговорном лицу заштитна мера забране вршења одређене дужности у трајању до десет година.

За привредни преступ из става 1. овог члана може се уз казну изрећи и заштитна мера одузимања предмета који су употребљени или намењени за извршење привредног преступа, односно који су настали извршењем привредног преступа.

Прекршаји

Члан 143.

Новчаном казном од 500.000 до 1.000.000 динара казниће се за прекршај правно лице ако:

1) генетички материјал користи супротно овом закону и посебним прописима (члан 20.);

2) не обезбеди биолошки минимум воде у влажним и воденим екосистемима (члан 29. став 1);

3) користи хемијска средства, без прибављене сагласности Министарства (члан 30. став. 3);

4) обавља или предузима радње и делатности које могу нарушити својства заштићеног подручја (чл.36-43);

5) сакупља и уништава заштићене геолошка и палеонтолошка документа и оштећује њихова налазишта и/или лежишта минералних сировина (члан 45. став 3.);

6) у заштићеном подручју обавља делатност супротно плану управљања (члан 67. став 4.);

7) обавља радње и активности супротно правилнику о унутрашњем реду из члана 71. овог закона;

8) обавља радње и активности супротно члану 72. овог закона;

9) на примерен начин и о свом трошку не предузме све дозвољене радње и активности како би се спречио настанак штете (члан 79. став 2);

10) предузима радње које утичу на смањивање бројности популација дивљих врста супротно мерама из чл. 87. до 89. овог закона;

11) бере, сакупља, уништава, хвата, држи и убија строго заштићене биљке и животиње, оштећује или уништава њихове развојне облике, гнезда или легла, подручја размножавања и одмарања, узнемирава их у време размножавања, подизања младих и хибернације, уништава или узима јаја из природе (члан 90.);

12) не прибави дозволу из члана 91. овог закона;

13) обавља истраживања на заштићеним врстама без дозволе министарства и/или не достави резултате истраживања, (чл.92. и 96.);

14) држи строго заштићене врсте супротно члану 93. овог закона;

15) користи заштићене дивље врсте супротно прописаним условима (члан 95);

16) гради стубове и техничке компоненте средњенапонских водова на недозвољен начин (члан 98);

17) користи забрањена средства за хватање и убијање дивљих животиња супротно члану 99. овог закона;

18) уноси алохтоне дивље врсте и њихове хибриде у слободну природу супротно члану 100. овог закона;

19) врши пресељавање аутохтоних врста без сагласности министарства (члан 102.);

20) врши реинтродукцију дивљих врста без дозволе министарства (члан 103.);

21) држи у заточеништву, узгаја, продаје и купује заштићене дивље врсте супротно прописаним условима (чл.104. и105);

22) држи, узгаја и тргује дивљим врстама супротно чл. 106. и 107. овог закона;

23)) врши прекогранични промет заштићеним дивљим врстама супротно прописаним условима (члан 109.);

24) узима из природе фосиле, минерале, кристале и пећински накит који су проглашени заштићеним природним добрима или се налазе на објекту геонаслеђа, заштићеном налазишту или лежишту минералних сировина и других металогенетских јединица супротно члану 113. овог закона;

25) врши истраживања налазишта фосила, минерала, кристала и пећинског накита супротно члану 114. овог закона;

26) врши промет заштићених природних докумената супротно члану 115. овог закона;

27) у спелеолошким објектима и њиховој околини врши радње забрањене чланом 116. овог закона;

28) користи спелеолошки објекат супротно условима заштите и коришћења прописаних у члану 118. овог закона;

29) не извршава обавезе из члана 120. овог закона.

За прекршај из става 1. овог члана може се изрећи новчана казна у сразмери са висином причињене штете или неизвршене обавезе, вредности робе или друге ствари која је предмет прекршаја, а највише до двадесетоструког износа тих вредности.

За прекршај из става 1. овог члана казниће се и одговорно лице у предузећу или другом правном лицу новчаном казном од 25.000 до 50.000 динара.

За прекршај из става 1. овог члана казниће се предузетник новчаном казном од 250.000 до 500.000 динара или казном затвора до 30 дана.

За прекршај из става 1. тач. 2), 4), 5), 6), 7), 8), 9), 11), 12), 13), 14), 15), 16), 17), 18), 19), 20), 21), 22), 23) и 24) овог члана, казниће се физичко лице новчаном казном од 5.000 до 50.000 динара или казном затвора до 30 дана.

За прекршај из става 1. овог члана може се уз казну изрећи и заштитна мера одузимања предмета који су употребљени или намњени за извршење прекршаја, односно који су настали извршењем прекршаја.

**Прекршај одговорног лица у органу државне управе,
имаоца јавних овлашћења, односно овлашћеном правном лицу**

Члан 144.

Новчаном казном од 25.000 до 50.000 динара казниће се за прекршај одговорно лице у органу државне управе, имаоцу јавних овлашћења, односно овлашћеном правном лицу ако:

1) не осигурају биолошки минимум воде у влажним и воденим екосистемима који морају да буду на нивоу минималног средњегодишњег протичаја предметне водне појаве (члан 21. став 3);

2) не прати стање станишта и станишних типова (члан 31. ст. 3. и 4.);

3) не прати стање заштићених подручја, еколошки значајних подручја, еколошких коридора и целе еколошке мреже (члан 50. став 2.);

4) не обезбеди учешће јавности о предлогу акта о проглашењу заштићеног подручја на прописани начин (члан 54.);

5) не води евиденцију о подручјима под претходном заштитом и ако надлежном суду и катастру не доставља податке ради белешке у земљишним књигама (члан 58. став 4);

6) не води регистар заштићених природних добара (члан 61. став 2.);

7) не достави министарству планове управљања и извештаје о остваривању планова управљања и не обезбеди обавештавање јавности (члан 69.);

8) на планска документа не прибави сагласност министарства (члан 70.);

9) не обезбеди унутрашњи ред и чување заштићеног подручја (члан 71.);

10) не управља заштићеним подручјем на прописан начин (члан 84.);

11) средства остварена по основу накнаде за коришћење природног подручја не користи за заштиту и унапређивање заштићеног подручја и не води их на посебном рачуну (члан 86 ст. 5. и 6.);

12) не води евиденцију о ухваћеним и/или убијеним строго заштићеним животињама (члан 90. став 5.);

13) не достави министарству копију дозволе у прекограничном промету (члан 110. став 5.).

14) не води катастар спелеолошких објеката из члана 121. овог закона

15) не обавља стручне послове из оквира своје делатности (члан 124.);

XVI. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 145.

Заштићена природна добра која су заштићена до ступања на снагу овог закона, остају под заштитом, а управљачи, власници и корисници тих заштићених природних добара имају права и обавезе прописане овим законом.

Међународна еколошки значајна подручја саставни су део европске еколошке мреже Натура 2000.

Међународна еколошки значајна подручја из става 2. овог члана утврдиће се до дана приступања Републике Србије Европској Унији.

Члан 146.

Правна лица која управљају шумама, дивљачи, водама, дужна су да ускладе шумске, ловне, риболовне и водопривредне основе са одредбама овог закона приликом њихове обнове или прве ревизије.

Друга правна лица, предузетници и физичка лица која управљају природним вредностима дужна су да планове управљања природним вредностима ускладе са одредбама овог закона у року од године дана од дана ступања на снагу овог закона.

Правна лица, предузетници и физичка лица која обављају трговачку делатност у смислу овог закона дужна су да ускладе своје пословање са одредбама овога закона у року од тридесет дана од дана ступања на снагу овог закона.

Правна лица, предузетници и физичка лица, који су власници или по било ком другом основу држаоци заштићених дивљих животиња и биљака, а за које је по одредбама овог закона, потребно прибављање дозволе, дужна су да поднесу пријаву Министарству у року од три месеца од дана ступања на снагу овог закона.

Управљачи заштићених подручја дужни су да ускладе управљање заштићеним подручјем са одредбама овог закона у року од три месеца од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 147.

Завод је дужан да усклади свој рад, пословање и општа акта са одредбама овог закона у року од шест месеци дана од дана ступања на снагу овог закона.

Јавна предузећа за управљање националним парковима, односно Јавно предузеће "Национални парк Копаноник", Јавно предузеће "Национални парк Ђердап", Јавно предузеће "Национални парк Шар планина", Јавно предузеће "Национални парк Тара" и јавно предузеће "Национални парк Фрушка гора" дужна су да се трансформишу у јавне службе, ускладе свој рад, пословање и општа акта с одредбама овог закона у року од две године од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 148.

Влада и министар ће у року од године дана од дана ступања на снагу овог закона донети прописе за које су овлашћени овим законом.

До ступања на снагу прописа утврђених овим законом остају на снази прописи који су донети на основу Закона о заштити животне средине ("Службени гласник РС", бр. 66/91, 83/92, 53/93-др.закон, 67/93-др.закон, 48/94-др.закон, 53/95 и 135/04).

Члан 147.

Даном ступања на снагу овог закона престају да важе одредбе о заштити природе садржане у Закону о заштити животне средине ("Службени гласник РС", бр. 66/91, 83/92, 53/93-др.закон, 67/93-др.закон, 48/94-др.закон, 53/95 и 135/04) и Закона о националним парковима ("Службени гласник РС", број 39/93), осим одредаба чл. 6. и 7. и опис подручја националних паркова, а до доношења посебних закона.

Поступци започети према одредбама Закона о заштити животне средине ("Службени гласник РС", бр. 66/91, 83/92, 53/93-др.закон, 67/93-др.закон, 48/94-др.закон, 53/95 и 135/04) завршиће се по одредбама овог закона.

Члан 149.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије."